

URZĄD STATYSTYCZNY W KIELCACH

Aktywność ekonomiczna ludności w województwie świętokrzyskim

Narodowy Spis Powszechny
Ludności i Mieszkań 2011

Kielce 2014

Zespół Redakcyjny Urzędu Statystycznego w Kielcach

Przewodniczący: Agnieszka Piotrowska-Piątek
Redaktor główny: Beata Bielewicz-Kosińska
Członkowie: Teresa Wójcik, Agata Prokopowicz, Anna Rudnicka, Ewa Tomczyk,
Małgorzata Sobieraj, Olga Szymocha, Anna Drecka,
Mateusz Orzechowski
Sekretarz: Bożena Molus

Opracowanie publikacji: Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych
Olga Szymocha

Naliczanie tablic: Olga Szymocha
Marcin Zdradzisz – Wydział Informatyki

Grafika: Ireneusz Rusak

Skład komputerowy: Aneta Łyżwa

Projekt okładki: Lidia Motrenko-Makuch

Druk okładki: Zakład Wydawnictw Statystycznych w Warszawie

Druk: Zakład Wydawnictw Statystycznych w Radomiu

ISBN: 978-83-89612-47-2

Publikacja dostępna w Internecie

www.stat.gov.pl/kielce

Przy publikowaniu danych US prosimy o podanie źródła.

PRZEDMOWA

Przekazuję Państwu kolejne opracowanie przedstawiające wyniki przeprowadzonego w dniach od 1 kwietnia do 30 czerwca 2011 r. Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań.

Prezentowana publikacja jest opracowaniem tematycznym, poświęconym charakterystyce aktywności ekonomicznej ludności województwa świętokrzyskiego. Opracowanie zawiera szczegółową charakterystykę poszczególnych kategorii ludności z punktu widzenia statusu na rynku pracy: pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo. Zbiorowości te zostały opisane pod względem cech demograficznych, społecznych i ekonomicznych.

Opracowanie składa się z części metodycznej, analitycznej i tabelarycznej. W uwagach ogólnych i metodologicznych omówiono cel spisu i jego zakres tematyczny, podstawy prawne, źródła informacji oraz zasady i formy upowszechniania wyników, a także podstawowe definicje i pojęcia w obszarze charakterystyki aktywności ekonomicznej ludności obowiązujące w spisie. Część analityczną wzbogacono prezentacją graficzną w postaci map i wykresów, natomiast część tabelaryczna składa się z tablic przeglądowych, wynikowych oraz tablic precyzji.

Publikacja ta, podobnie jak wszystkie pozostałe publikacje z wynikami spisu ludności i mieszkań, dostępna jest w wersji książkowej, a także w wersji elektronicznej na płycie CD oraz na stronie internetowej Urzędu.

Wyrażam przekonanie, że niniejsze opracowanie będzie stanowiło użyteczne źródło informacji dla wszystkich odbiorców zainteresowanych przedmiotową tematyką.

Oddając do rąk Państwa niniejszą publikację, pragnę podziękować wszystkim, którzy przyczynili się do zorganizowania, przeprowadzenia i opracowania wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.

Dyrektor Urzędu Statystycznego
w Kielcach

dr Agnieszka Piotrowska – Piątek

Kielce, luty 2014

PREFACE

I present You the next elaboration illustrating the results of National Census of Population and Housing which was conducted on 1 April – 30 June 2011.

The presented publication is thematic study devoted to the characteristic of economic activity of the population of Świętokrzyskie voivodship. The elaboration contains a detailed characteristic of particular population categories from the point of view of their status on the labour market: the employed, unemployed and economically inactive. Each of these subpopulations has been described in respect to their demographic, social and economic characteristics.

The elaboration includes the methodical, analytical and tabular parts. In general and methodological notes has been described the objective of the census and its thematic scope, legal bases, sources of information, the rules and forms of dissemination of the results as well as basic definitions and concepts in the field of characteristics of economic activity of the population obligatory in the census. The analytical part has been enriched by graphic presentation consisting maps and charts while the tabular part comprises review, result as well as precision tables.

This publication, similarly to all other publications with results of The Census of Population and Housing, is available in a printed version as well as in an electronic version on CD and in the Internet on the website of the Statistical Office.

I hope, the elaboration will be a useful source of information for all receivers interested in the presented issues.

Recommending You this publication I would like to show my gratitude to all persons who contributed to the organisation, conducting and compiling the results of National Census of Population and Housing 2011.

*Director of Statistical Office
in Kielce*

Agnieszka Piotrowska – Piątek, PhD

Kielce, February 2014

UWAGI OGÓLNE

1. Podstawa prawna, termin i zakres spisu ludności i mieszkań 2011

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań w Polsce w 2011 roku był pierwszym spisem zrealizowanym od czasu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej i przeprowadzony został na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej **w okresie od 1 kwietnia do 30 czerwca 2011r. według stanu w dniu 31 marca 2011 roku, o godz. 24.00.**

Ramy tematyki spisu ludności i mieszkań w 2011 roku, zakres, formę, tryb, granice obowiązków statystycznych i dobrowolności udziału w badaniach określiła Ustawa z dnia 4 marca 2010 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2011 r. (Dz.U. z 26 marca 2010 r. nr 47, poz.277) wraz z aktami wykonawczymi do ustawy oraz Rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 763/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań (Dz. U. UE. L. z dnia 13.08.2008 r. Nr 218).

Spis ludności 2011 obejmował osoby stale zamieszkałe (zameldowane) na obszarze Polski bez względu na fakt, czy te osoby przebywały w kraju w czasie spisu czy też były za granicą oraz osoby przebywające czasowo. Spis był przeprowadzony w budynkach, mieszkaniach, obiektach zbiorowego zakwaterowania i innych zamieszkałych pomieszczeniach niebędących mieszkaniami.

W Polsce dotychczasowa praktyka spisowa opierała się na tradycyjnym sposobie przeprowadzania spisów, który polegał na angażowaniu rachmistrzów spisowych, odwiedzających wszystkie zamieszkałe jednostki i zapisujących uzyskane bezpośrednio od respondentów informacje na formularzach spisowych, dostępnych w formie papierowej. Następnie dane z formularzy były rejestrowane oraz już w formie elektronicznej podlegały dalszemu opracowaniu. Taka organizacja spisu okazała się jednak bardzo kosztowna i pracochłonna. Z tego względu – Polska zdecydowała się w spisie 2011 na odejście od tradycyjnej metody na rzecz metody mieszanej, polegającej na połączeniu danych z rejestrów i systemów informacyjnych z danymi pozyskiwanymi w badaniach statystycznych – bezpośrednio od respondentów, co jest zgodne z Rozporządzeniem PE i Rady Nr 763/2008.

Rozporządzenie nr 763/2008 jest pierwszym aktem prawnym na skalę międzynarodową, który traktuje równorzędnie różne podejścia do przeprowadzania spisów ludności i mieszkań w krajach członkowskich UE.

2. Podstawowe cele i zakres tematyczny spisu

Podstawowe cele Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 roku można sprecyzować następująco:

- 1) Zaspokojenie potrzeb informacyjnych kraju, zwłaszcza zebranie informacji, których nie można uzyskać z innych źródeł;
- 2) Dostarczenie informacji na poziomie jednostek podstawowego podziału administracyjnego kraju;
- 3) Możliwie szeroka charakterystyka zmian, jakie zaszły w okresie 2002-2011 w podstawowych strukturach demograficzno-społecznych ludności, gospodarstw domowych i rodzin oraz zmian w wielkości i standardzie zasobów mieszkaniowych;
- 4) Zebranie informacji niezbędnych do zabezpieczenia potrzeb międzynarodowych Unii Europejskiej oraz ONZ;
- 5) Aktualizacja bazy do budowy operatów losowania do badań reprezentacyjnych prowadzonych poprzez obserwacje gospodarstw domowych.

W spisie 2011 zbierano informacje w ramach następujących tematów badawczych:

- 1) Geograficzna charakterystyka ludności – miejsce przebywania, miejsce zamieszkania w okresie międzyspisowym i przyczyny jego zmiany; lokalizacja głównego miejsca pracy;
- 2) Demograficzna charakterystyka osób – płeć, wiek, stan cywilny (formalnoprawny i faktyczny), kraj urodzenia, w tym rodziców, obywatelstwo;

- 3) Gospodarstwa domowe i rodziny: wielkość i skład gospodarstwa domowego i rodziny, rodziny biologiczne i zrekonstruowane, rodziny niepełne, pozycja osób w gospodarstwie domowym i rodzinie;
- 4) Wykształcenie – poziom wykształcenia, kontynuacja nauki; rodzaj szkoły, dziedzina i kierunek kształcenia,
- 5) Migracje wewnętrzne i zagraniczne, w tym badanie emigracji Polaków, emigracji zarobkowej, reemigracji oraz imigracji cudzoziemców do Polski;
- 6) Dzietność kobiet;
- 7) Narodowość i język;
- 8) Wyznanie (przynależność do kościoła lub związku wyznaniowego);
- 9) Niepełnosprawność prawna i biologiczna;
- 10) Ekonomiczna charakterystyka osób, w tym:
  - ✓ Bieżąca aktywność ekonomiczna: pracujący w pracy głównej i dodatkowej, bezrobotni, bierni zawodowo, charakterystyka zawodowa pracujących;
  - ✓ Stała aktywność ekonomiczna dla pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych;
  - ✓ Dojazdy do pracy;
- 11) Główne i dodatkowe źródło utrzymania osób;
- 12) Źródła utrzymania gospodarstwa domowego, samodzielność gospodarowania i zamieszkania.

Integralną częścią spisów ludności w polskiej praktyce są spisy mieszkań i budynków, w których są zlokalizowane mieszkania. Zebrane podczas spisu informacje umożliwiają wyzacowanie potrzeb mieszkaniowych, wynikających zarówno z fizycznego braku mieszkań, jak również z powodu konieczności wymiany istniejących zasobów lub zasobów nie nadających się do remontu.

Z zakresu tematyki mieszkaniowej ujęto w spisie następujące zagadnienia:

1. Rodzaj zamieszkanego pomieszczenia;
2. Charakterystyka mieszkań, w tym:
  - ✓ mieszkania zamieszkane według rodzaju zajmowania mieszkania, własności mieszkania, wielkości mieszkania, w tym: liczba izb z wyszczególnieniem pokoi, pomieszczeń kuchennych i innych izb oraz powierzchnia użytkowa mieszkań, wyposażenia w instalacje sanitarno-techniczne, sposób ogrzewania mieszkania;
  - ✓ mieszkania niezamieszkane dodatkowo charakteryzowane według przeznaczenia oraz przyczyny niezamieszkania;
3. Charakterystyka budynków z zamieszkanymi lokalami mieszkalnymi, w tym: rodzaj budynku, forma własności budynku, liczba mieszkań w budynku, rok wybudowania;
4. Informacje o tytule prawnym do zajmowanego mieszkania.

3. Źródła danych, badanie pełne i badanie reprezentacyjne

Powszechny spis ludności i mieszkań 2011 został przeprowadzony metodą mieszaną, tzn. dane dla spisu 2011 były pozyskiwane ze źródeł administracyjnych – rejestrów i systemów informacyjnych (przede wszystkim wykorzystane do przygotowania i aktualizacji wykazu adresowo-mieszkaniowego oraz do utworzenia operatu adresowo – mieszkaniowego¹) – oraz zbieranie bezpośrednio od ludności w ramach badania reprezentacyjnego oraz tzw. badania pełnego. Oprócz tego przeprowadzone zostały dwa pełne badania, obejmujące osoby przebywające w obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz

¹ Szersze informacje o źródłach danych wykorzystywanych dla potrzeb spisu zostały przedstawione w publikacji „Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011”, GUS, Warszawa 2013.

osoby bezdomne. Zastosowane rozwiązania miały przede wszystkim zmniejszyć koszty spisu oraz obciążenie osób objętych spisem, przy jednoczesnym zachowaniu dobrej jakości wyników spisu.

W ustawie o NSP 2011 przyjęte zostało założenie jak najszerszego wykorzystania systemów informacyjnych administracji publicznej, jako źródeł danych dla potrzeb spisu, co w konsekwencji oznaczało, że informacje przewidziane do zebrania w trakcie spisu pobrane zostały przede wszystkim z dostępnych źródeł administracyjnych, a następnie wykorzystane do przygotowania i aktualizacji wykazu adresowo-mieszkaniowego oraz do utworzenia operatu adresowo – mieszkaniowego do losowania próby do badania reprezentacyjnego, a także jako bezpośrednie źródło danych spisowych.

Badanie pełne

W badaniu pełnym realizowanym drogą internetową oraz poprzez wygenerowanie informacji dostępnych w źródłach administracyjnych pozyskano podstawowe dane demograficzno – społeczne i adresowe osób, które nie zostały objęte badaniem reprezentacyjnym lub spisem w obiektach zbiorowego zakwaterowania lub badaniem bezdomnych.

Badanie reprezentacyjne

Przeprowadzone w ramach spisu 2011 badanie reprezentacyjne dostarczyło danych, których nie można było pozyskać z rejestrów i systemów informacyjnych. Badanie zostało przeprowadzone na próbie losowej ok. 20% mieszkań w skali kraju. Jednostką losowania było mieszkanie, a dokładniej jego adres. Zbiór mieszkań, który stanowił podstawę do losowania próby został przygotowany w postaci odpowiedniego operatu losowania z „głębokim” warstwowaniem. Z uwagi na fakt, że przyjęta została zasada jednostopniowego losowania mieszkań, zastosowany schemat losowania oraz alokację próby w poszczególnych powiatach (we wszystkich poprzednich spisach w badaniach reprezentacyjnych towarzyszących tym spisom stosowano losowanie dwustopniowe) – wspomniany operat wymagał szczególnego przygotowania.²

W efekcie do badania reprezentacyjnego wylosowano ponad 2 744 tys. mieszkań spośród prawie 13,5 mln mieszkań znajdujących się w operacie losowania. Mieszkania były losowane z każdej z prawie 70,5 tys. warstw, zaś wielkość próby w poszczególnych warstwach wahała się od niemal 6% do ponad 49%.

Zakres tematyczny badania reprezentacyjnego w NSP 2011 uwzględniał sześć dużych obszarów tematycznych:

- ludność i jej charakterystyka demograficzno-społeczna,
- aktywność ekonomiczna,
- migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności,
- narodowość i wyznanie,
- gospodarstwa domowe i rodziny
- oraz budynki i mieszkania.

W ramach tych obszarów można wyróżnić 15 tematów badawczych. Formularz długi, o szerokim zakresie tematycznym zawierał ponad 120 pytań. Respondenci odpowiadali – przeciętnie na 70-80 pytań, w zależności od płci, wieku respondenta, jego mobilności i aktywności zawodowej.

Badanie reprezentacyjne w zdecydowanej większości zostało przeprowadzone metodą bezpośredniego wywiadu rachmistrzów z mieszkańcami wylosowanego mieszkania (metoda CAPI), ale respondenci mogli także spisać się sami przez Internet – z takiej możliwości skorzystało ok. 2% osób.

Do badania reprezentacyjnego stosowany był formularz, o szerokim zakresie tematycznym z dużą liczbą pytań (ponad 120 pytań), przygotowany w wersji aplikacji na urządzenia przenośne typu *handheld* oraz aplikacji internetowej w trybie *on-line*.

² Przygotowanie operatu losowania, schemat losowania oraz alokacja próby zostały szerzej opisane w Rozdziale „Uwagi metodyczne”. Ponadto przewiduje się wydanie specjalnej publikacji poświęconej w całości metodologii spisu ludności i mieszkań 2011.

4. Sposoby i formy upowszechniania wyników spisu

W upowszechnianiu wyników spisu ludności i mieszkań 2011 będą wykorzystywane następujące sposoby:

- publikacje tabelaryczno-analityczne oraz analityczne,
- udostępnianie danych na nośnikach informatycznych
- udostępnianie danych przez Internet,
- Bank Danych Lokalnych (BDL),
- tematyczne (dziedzinowe) bazy danych, np. bazę DEMOGRAFIA,
- bezpośredni dostęp do wyników informacji statystycznych – w Analitycznej Bazie Mikrodanych (ABM).

Większość działań związanych z opracowaniem i udostępnianiem wyników spisu odbywa się w ramach systemu ABM. Dla użytkowników wewnętrznych będzie to pełny dostęp, także do danych jednostkowych (nieidentyfikowalnych) ze spisu 2011, natomiast dla użytkowników zewnętrznych dostęp będzie standaryzowała specjalna aplikacja.

Można wyróżnić trzy główne procesy obsługiwane przez system ABM, tj. przetwarzanie danych, analizę danych oraz udostępnianie danych. Zakłada się, że w ramach procesu udostępniania danych w systemie ABM będą realizowane:

- ✓ przygotowanie produktów do udostępniania
- ✓ zarządzanie udostępnianymi produktami
- ✓ monitorowanie i analiza zapytań użytkowników.

Narzędziem wykorzystywanym do obsługi systemu ABM jest SAS, aczkolwiek istnieje możliwość łączenia wyników przygotowanych poza ABM, np. w aplikacji SPSS czy w arkuszu kalkulacyjnym Excel. Ważną funkcję ABM w ramach udostępniania danych będzie pełnił moduł wspierający monitorowanie i analizę potrzeb informacyjnych użytkowników w zakresie danych spisowych. Informacje zwrotne uzyskane dzięki wprowadzeniu tego modułu mogą być wykorzystane do modyfikacji kierunków upowszechniania wyników spisu.

W zależności od sposobu upowszechniania wyników spisu stosowane będą różne formy ich prezentacji jako:

- ✓ dane zagregowane w tablicach predefiniowanych ogólnodostępnych
- ✓ dane tworzone przez użytkowników na bazie mikroagregatów
- ✓ dane opracowywane przez statystyków na zamówienie
- ✓ wyniki prac analitycznych prowadzonych na danych w kostkach OLAP lub na zbiorze danych jednostkowych nieidentyfikowalnych
- ✓ graficzna prezentacja danych (wykresy, kartogramy)
- ✓ wizualizacja wyników spisu z zastosowaniem narzędzi GIS przez portal geostatystyczny (PGS).

Różnorodne formy upowszechniania danych spisowych, a w szczególności bogaty zestaw tablic publikowanych oraz tablic predefiniowanych, dostępnych w systemie ABM oraz w innych bazach – powinny zabezpieczać podstawowe potrzeby na poziomie ogólnokrajowym i regionalnym szerokiego grona użytkowników wyników spisu. Obiekty predefiniowane, tzn. agregaty oraz kostki wielowymiarowe, będą stanowiły podstawowe źródło danych dla odbiorców zewnętrznych, ale także wewnętrznych. Zakłada się bowiem, że naliczenie ok. 90% tablic statystycznych powinno być możliwe w oparciu o przygotowane uprzednio agregaty w kostkach OLAP.

Bardziej „zaawansowani” od strony informatycznej użytkownicy wyników spisu będą mieli możliwość samodzielnego naliczania prostych tablic korelacyjnych poprzez dostęp do ABM oraz do Podsystemu Metadanych. Dostęp do baz danych będzie uwzględniał zasadę ochrony danych osobowych; prezentowane dane nie mogą być identyfikowalne. Natomiast tablice wymagające przetwarzania danych (naliczania) według indywidualnych specjalnych zamówień odbiorców, obejmujące nietypowe

przekroje terytorialne, szerszą korelację danych lub niestandardowe grupowania – będą opracowywane przez wyspecjalizowane jednostki statystyki.

Publikowanie wyników NSP 2011

Publikacje tabelaryczno-analityczne przewidziane do wydania można ująć w dwóch następujących grupach:

- ✓ ogólnokrajowe (z danymi dla kraju, regionów z wyróżnieniem obszarów miejskich i wiejskich – oraz województw);
- ✓ regionalne (z danymi dla województwa, podregionów, powiatów z wyróżnieniem obszarów miejskich i wiejskich, a także ważniejszymi informacjami dla gmin w każdym z województw).

Planowane jest wydanie kolejnych, następujących wojewódzkich publikacji tematycznych:

- ✓ Migracje zagraniczne i wewnętrzne ludności;
- ✓ Gospodarstwa domowe i rodziny. Charakterystyka demograficzna;
- ✓ Ludność i gospodarstwa domowe. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna.

Różnorodne formy upowszechniania danych spisowych, a w szczególności bogaty zestaw tablic publikowanych oraz tablic predefiniowanych, dostępnych w systemie ABM oraz w innych bazach – powinny zabezpieczać podstawowe potrzeby na poziomie ogólnokrajowym i regionalnym szerokiego grona użytkowników wyników spisu.

U w a g a. Ze względu na zaokrąglenia przy uogólnianiu wyników badania w 2011 r. dane w prezentowanych tablicach mogą nie sumować się na ogółem.

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

Kreska (-)	- zjawisko nie wystąpiło
Zero: (0)	- zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5;
(0,0)	- zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05.
Kropka (.)	- zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
Znak x	- wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe.
„W tym”	- oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy.

WAŻNIEJSZE SKRÓTY

NSPLiM	= Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań
Lp.	= liczba porządkowa
p.proc.	= punkt procentowy
woj.	= województwo
tys.	= tysiąc
tabl.	= tablica
cd.	= ciąg dalszy
dok.	= dokończenie
r.	= rok

GENERAL COMMENTS

1. Legal basis, deadline and the scope of the 2011 population and housing census

*The 2011 Polish Census of Population and Housing (NSP 2011) was the first census performed since Poland's accession to the European Union; it took place on the territory of the Republic of Poland **in the period from 1 April to 30 June 2011 in accordance with the state on 31 March 2011, at 24.00 hours.***

The scope of the 2011 population and housing census subject matters, its range, form, mode, statistical obligations limits and freedom of participation in surveys were provided for in the Act of 4 March 2010 on Polish population and housing census in 2011 (Journal of Laws of 26 March 2010, No 47, item 277) together with implementing regulations to the act and Regulation (EC) No 763/2008 of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008 on population and housing censuses (Journal of Laws EU of 13 August 2008, No 218).

The 2011 census covered persons living permanently (registered for permanent residency) in Poland, regardless of the fact whether these persons were staying in the country during the census or were abroad, as well as persons staying temporarily in the country. The census was taken in buildings, dwellings, collective accommodation places and other housing units.

In Poland, the census practice was hitherto based on traditional method of taking censuses, which consisted in census enumerators visiting all inhabited units and noting down information obtained directly from respondents on census forms, available in a paper form. Then the data from the forms were registered and already in an electronic form were subject to further analysis. However, such organization of the census turned out to be very expensive and laborious. For that reason, in the 2011 census, Poland decided to abandon the traditional census mode in favour of a mixed method which consists in combining the data from records and information systems with the data obtained through direct statistical surveys, in accordance with the Regulation (EC) No 763/2008 of the European Parliament and the Council.

Regulation (EC) No 763/2008 is the first legal act on the international scale, which treats equally various approaches to population and housing censuses in the European Community Member States.

2. The basic objectives and thematic range of the census

The main purposes of the 2011 Population and Housing Census might be specified as follows:

- 1) fulfilment of the country information needs, particularly obtaining information that cannot be obtained from other sources;*
- 2) supplying the information at the level of the basic administrative division units of the country;*
- 3) the broadest possible description of the changes that occurred in the years 2002-2011 in basic demographic and social structures of the population, households and families, as well as the changes in the size and standards of dwelling stock;*
- 4) obtaining information necessary to fulfil international needs of the European Community and the United Nations (UN);*
- 5) updating of the base for creating sampling frames for survey samplings conducted through households monitoring.*

The information in the 2011 census was collected within the following research themes:

- 1) geographic characteristic of population: place of residence, place of residence in the period between censuses and the reasons for changing there of; location of the main place of work;*
- 2) demographic characteristic of persons: sex, age, marital status (legal and de facto), country of birth, including the parents' country of birth, citizenship;*

- 3) *households and families: the size and composition of household and family, nuclei and reconstituted families, single-parent families, family status, household status;*
- 4) *educational characteristic: educational level, the continuation of education, the type of school (educational institution), the field and direction of study;*
- 5) *internal and international migration, including emigration of the Poles, labour-related emigration, re-emigration and immigration of foreigners to Poland;*
- 6) *fertility of women;*
- 7) *nationality and language;*
- 8) *religious denomination (a church or religious association);*
- 9) *legal and biological disability;*
- 10) *economic characteristics of persons, including:*
  - ✓ *current activity status – persons having the main and additional job, the unemployed, persons economically inactive, occupational characteristics of the employed;*
  - ✓ *usual activity status in respect to persons employed on individual agricultural holdings;*
  - ✓ *commuting to work*
- 11) *main and additional source of persons' maintenance;*
- 12) *the household's sources of maintenance, economic and living self-dependence.*

Censuses of dwellings and buildings in which dwelling are located constitute an integral part of population census in the Polish practice. The information gathered during the census enables estimation of housing needs resulting from both actual lack of dwellings and due to the necessity to exchange the existing housing stock or stock not suitable for renovation.

The following housing-related issues were presented in the census:

- 1) *the type of a living quarter;*
- 2) *the characteristics of dwellings including:*
  - ✓ *occupancy status of dwellings, type of ownership, size of dwellings including: the number of rooms (1), specifying rooms (2), kitchens and other facilities as well as usable area of dwellings, technical and sanitary system (fittings), method of heating a dwelling;*
  - ✓ *uninhabited dwellings, additionally described by their purpose and the reasons why such dwellings are uninhabited;*
- 3) *the characteristics of buildings with inhabited dwelling premises, including: the type of building, type of ownership, the number of dwellings in the building, and period of construction;*
- 4) *information on tenure status.*

3. The source of data, the full survey and sample survey

The 2011 Population and Housing Census was carried out with the use of the so-called mixed method, i.e. allowing data acquisition from administrative sources (registers and information systems), as well as their collection directly from population as a part of sample survey and the so-called full survey. Additionally, two full surveys were conducted, covering persons staying in collective living quarters (institutional households), as well the homeless. The purpose of such solutions was mostly to reduce the census costs and the level of bias with respect to persons covered with the census, without affecting high quality of the census results.

The Act on the 2011 national population and housing census stipulates that the information systems of public administration shall be used as widely as possible as both the source of data for the census purposes (which as a consequence meant that information to be gathered during the census was mostly obtained from available administrative sources and then used to prepare and update the ad-

dress and housing register followed by preparation of the address and housing frame for samples to be used in sample survey¹), as well as a direct source of census data.

Full survey

In the full survey carried out via the Internet and through generating the information available from the administrative sources, the basic socio-demographic and address data were obtained of persons not included in the sample survey, the census in collective accommodation places (institutional households) or the survey on the homeless.

Sample survey

Sample survey conducted as a part of the 2011 Census provided data that are not collected in registers and information systems. The survey was conducted on random sample of approximately 20% of dwellings on the national scale. A dwelling, precisely its address, was a sampling unit. A collection of dwellings, that was the basis for the sampling was prepared as the sampling frame with the "deep" stratification.

The sample frame required a special preparation due to the fact that the one-step stratified sampling scheme was applied, sampling frame that was used and the sample allocation in various powiats (in all previous censuses in the accompanying census sample surveys used two-steps stratified sampling scheme.²

In the end, these actions resulted in sampling over 2744 thous. dwellings from almost 13.5 million dwellings. Almost 70.5 thousand strata were created, whereas the sample size in particular strata fluctuated from almost 6% to over 49%.

The scope of sampling survey in the 2011 Census covered six big thematic areas:

- population and its demographic and social characteristics,
- economic activity,
- internal and international migrations of population,
- nationality and religious denomination
- households and families
- buildings and dwellings.

15 research topics might be distinguished within these areas. A long questionnaire, of broad range of topics with many questions (over 120 questions) was used in sampling survey. Respondents answered to about 70-80 questions, depending on their sex, age, mobility and economic activity.

The sample survey was mainly carried out by direct interviews with the residents of dwelling (CAPI method), but respondents could also decide on self-enumeration via the Internet (CAII method) – about 2% persons used this method.

The questionnaire applied to the sample survey had a wide thematic range and a large number of questions (over 120 questions), it was prepared in the version of application for handheld mobile devices as well as the internet on-line application.

---

¹ More information on the sources of the data used for the 2011 Census is presented in the "Population. The state and demographic-social structure. National Census of Population and Housing 2011", GUS, Warsaw 2013.

² Preparation of the sampling frame, sampling scheme and sample allocation were examined in detail in "Methodological notes". Moreover, a special publication dedicated entirely to the methodology of population and housing census 2011 is intended to disseminate.

4. Methods and forms of the census results dissemination

The following methods shall apply for dissemination of the 2011 population and housing census results:

- tabular and analytical publications as well as analytical publications,
- data dissemination on data carriers,
- data dissemination through the Internet,
- data dissemination through the Local Data Bank (BDL)
- data dissemination through thematic (field) databases, e.g. the DEMOGRAFIA database,
- dissemination through direct access to the final statistical information – in data Analytical Microdata Base (ABM)

Most of the operations connected with the analysis and dissemination of the census results take place within the ABM system. Internal users shall have full access thereto, also to individual data (non-identifiable) of the 2011 census, whereas external users' access shall be monitored by special application.

Three main processes supported by the ABM system may be specified, i.e. data processing, data analysis and data dissemination. It is assumed that as a part of data dissemination process, the following actions will take place in the ABM system:

- ✓ preparation of products for dissemination,
- ✓ management of disseminated products,
- ✓ monitoring and analysis of the users' inquiries.

The SAS system shall be used to support the ABM system, although it will be possible to combine results prepared outside the ABM, e.g. in the SPSS application or in Excel spreadsheet. A module supporting the process of monitoring and analysing the users' information needs with regard to census data shall play an important part in data dissemination. The feedback received thanks to this module might be used to modify the trends in dissemination of the 2011 population and housing census results.

Depending on the method of census results dissemination, various forms of their presentation will be used:

- ✓ data aggregated in public predefined tables
- ✓ data created by the users on the basis of micro aggregates
- ✓ data compiled by statisticians upon request
- ✓ results of analytical research conducted on data included in the OLAP cube or on the collection of individual non-identifiable data
- ✓ graphic presentation of data (graphs, cartograms)
- ✓ visualisation of the census results with the use of the GIS tools through the GSP (geostatistical portal).

Various forms of the census data dissemination, particularly an extensive set of published or predefined tables, available in the ABM system, as well as in other bases, should fulfil the basic needs of a wide circle of users of the census results at the national and regional level. Predefined objects, i.e. aggregates and multidimensional cubes, shall constitute the basic source of data for both external and internal users. It is assumed that calculating approx. 90% of statistical tables should be possible based on previously prepared aggregates in the OLAP cubes.

Those users of the census results who are literate in IT solutions will have an opportunity to calculate simple correlation tables independently, through the access to the ABM, as well as to the Meta Data Subsystem (PM). The access to databases shall be governed by the principle of personal data protection; the presented data cannot be identifiable. However, the tables requiring data to be processed (calculated) upon recipients' individual, special requests including atypical territorial sections, wider data correlation or unusual groupings shall be prepared by specialized statistical units.

Publishing of the 2011 census results

Tabular and analytical publications to be published might be presented in the following two groups:

- ✓ *national (including data for the country and for regions, specifying urban and rural areas, and voivodships);*
- ✓ *regional (including data for voivodships, sub regions, powiats, specifying urban and rural areas, and also important information for gminas in each of voivodships);*

The following thematic voivodship publications are planned to be issued:

- ✓ *International and internal migration;*
- ✓ *Households and families. Demographic characteristics;*
- ✓ *Population and households. State and socio-economic structure.*

In addition, the regional publications (reports and other publications) will be prepared and published by all statistical offices. These studies will focus on issues of population, migration, economic activity, and housing in each of the voivodships.

More detailed comments concerning both the assumptions and implementation the census of

Note. Due to rounding of results of the 2011 survey, component data presented in tables may slightly differ from the amount given in the item "total".

UWAGI METODYCZNE

1. Definicje i pojęcia spisowe

Podstawą definicji i pojęć zastosowanych w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań przeprowadzonym w 2011 r. są **Zalecenia międzynarodowe do spisów ludności i mieszkań około 2010 roku** przyjęte przez Konferencję Statystyków Europejskich w czerwcu 2006 r. (ONZ, Genewa 2006)¹. Definicje dotyczące aktywności ekonomicznej ludności opierają się na **Rezolucji dotyczącej statystyki pracujących, bezrobotnych i niepełnozatrudnionych**, przyjętej na XIII Międzynarodowej Konferencji Statystyków Pracy w październiku 1982 r. (z późniejszymi zmianami) i zalecane do stosowania przez Międzynarodową Organizację Pracy².

Wyodrębnienie pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo, czyli podstawowych kategorii ludności z punktu widzenia aktywności ekonomicznej (statusu osób na rynku pracy), jest możliwe dopiero po wcześniejszym określeniu całej zbiorowości, czyli precyzyjnym zdefiniowaniu pojęcia „ludność”. Ze względu na przepisy prawa obowiązujące w poszczególnych krajach – wyznaczające dolną granicę wieku umożliwiającą „wejście” na rynek pracy – w spisach ludności przyjęto określanie statusu na rynku pracy dla osób w wieku 15 lat i więcej.

1.1. Ludność

Na podstawie wyników NSP 2011 możliwe jest wyodrębnienie kilku kategorii ludności.³ W niniejszej publikacji dane z zakresu aktywności ekonomicznej dotyczą wyłącznie ludności faktycznie zamieszkałej – dalej określonej jako „ludność”.

Ludność faktycznie zamieszkała (ludność faktyczna) – kategoria ta, z punktu widzenia mieszkańców gminy, tj. najmniejszej jednostki podziału administracyjnego kraju – obejmuje następujące grupy:

1. Osoby mieszkające stale (stali mieszkańcy) – są to osoby, które w spisie zadeklarowały, że dana gmina jest ich stałym miejscem zamieszkania (bez względu czy są tam zameldowane na pobyt stały czy nie) oraz – w momencie spisu:
  - a) były obecne (mieszkały w gminie),
  - b) były nieobecne, ale ich nieobecność trwała krócej niż 3 miesiące,
  - c) były nieobecne dłużej niż 3 miesiące, ale ich nieobecność wynikała z powodu:
    - przebywania w zakładzie karnym lub śledczym
    - pobytu za granicą.
2. Osoby przebywające czasowo dłużej niż 3 miesiące – są to osoby, które w spisie zadeklarowały, że ich stałym miejscem zamieszkania jest inna gmina w kraju, natomiast w miejscu/gminie spisania przebywały czasowo (dłużej niż 3 miesiące) z następujących powodów: nauka, praca, warunki rodzinne lub mieszkaniowe, leczenie lub rehabilitacja, przebywanie w domu opieki.

Jako czas okresowej nieobecności lub przebywania przyjęty został czas zamierzony.

Do kategorii ludności faktycznej danej gminy nie były zaliczane osoby przybyłe z zagranicy na pobyt czasowy, tj. takie, które nie posiadały stałego pobytu w Polsce (pozwolenia na osiedlenie się). Kategoria nie ujmuje też stałych mieszkańców danej gminy, którzy w momencie spisu przebywali poza gminą dłużej niż 3 miesiące z przyczyn innych niż przebywanie w zakładzie karnym (śledczym) lub pobyt za granicą, tj. osób które przebywały czasowo w innej gminie kraju (zgodnie z przyjętą definicją zostali tam ujęci jako ludność faktyczna). Analogicznie wyodrębniana jest ludność faktyczna dla poszczególnych miejscowości.

---

¹ Conference of European statisticians recommendations for the 2010 censuses of population and housing, prepared in cooperation with the Statistical Office of the European Communities (EUROSTAT), (ONZ, Genewa 2006); <http://www.unecce.org/fileadmin/DAM/stats/documents/ece/ces/ge.41/2006/zip.1.e.pdf>

² Current international recommendations on labour statistics, 2000 edition (Geneva, 2000); <http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/download/res/ecacpop.pdf>

³ Por.: publikacja *Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna. Wyniki NSP 2011 - rozdział I Metodologia spisu ludności i mieszkań 2011 – wybrane aspekty*; http://www.stat.gov.pl/gus/5840_14076_PLK_HTML.htm

1.2. Definicje i pojęcia z zakresu aktywności ekonomicznej ludności

W spisie zastosowano definicje **bieżącej aktywności ekonomicznej** ludności, zgodnie z którą podstawą podziału ludności na pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo jest praca, czyli fakt wykonywania, posiadania bądź poszukiwania pracy w określonym przedziale czasu. W przypadku NSP 2011 jako okres odniesienia przyjęto tydzień od 25 do 31 marca 2011 r. Zastosowana kolejność wyodrębniania poszczególnych zbiorowości gwarantuje zaklasyfikowanie każdej osoby tylko do jednej z trzech kategorii ludności wyróżnianych z punktu widzenia statusu na rynku pracy.

Pracujący – do kategorii tej zaliczono wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia (25 – 31 marca 2011 r.):

- wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,
- nie wykonywały pracy (np. z powodu choroby, urlopu, przerwy w działalności zakładu, trudnych warunków atmosferycznych, strajku), ale formalnie miały pracę jako pracownicy najemni bądź pracujący na własny rachunek.

Zgodnie z „Zaleceniami międzynarodowymi do spisów ludności i mieszkań około 2010 roku” (ONZ, Genewa 2006) - pomagających członków rodziny, którzy nie wykonywali pracy w badanym tygodniu zaliczono do osób niepracujących.

Bezrobotni – są to osoby w wieku 15-74 lata, które spełniły jednocześnie trzy warunki:

- w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi,
- aktywnie poszukiwały pracy w okresie od 1 do 31 marca, tzn. podjęły przynajmniej jedno z następujących działań aby znaleźć pracę (niezależnie od uzyskanych efektów): odpowiadanie na ogłoszenia, poszukiwanie pracy przez krewnych i znajomych bądź bezpośrednio w zakładach pracy, podjęcie starań o zorganizowanie własnego miejsca pracy, zarejestrowanie się w biurze pośrednictwa pracy jako poszukujący pracy,
- były gotowe (zdolne) podjąć pracę w ciągu dwóch tygodni po tygodniu badanym, tj. w okresie od 1 do 14 kwietnia.

Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie 3 miesięcy oraz były gotowe tę pracę podjąć.

Bierni zawodowo – są to osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne, tzn. osoby, które w badanym tygodniu:

- nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały,
- nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie były gotowe (zdolne) do jej podjęcia w ciągu dwóch tygodni po tygodniu badanym, tj. w okresie od 1 do 14 kwietnia,
- nie pracowały i nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie: dłuższym niż 3 miesiące lub do 3 miesięcy, ale nie były gotowe tej pracy podjąć.

Aktywni zawodowo – wszystkie osoby uznane za pracujące lub bezrobotne, zgodnie z definicjami podanymi powyżej.

UWAGA. W NSP 2011 *charakterystyka ludności z punktu widzenia aktywności ekonomicznej jest możliwa jedynie w przypadku osób zamieszkujących w mieszkaniach. Osobom przebywającym w obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz bezdomnym nie zadawano pytań dotyczących ich sytuacji na rynku pracy. W związku z tym w tablicach dotyczących aktywności ekonomicznej ludności osoby te uwzględniono w rubryce „nieustalony status na rynku pracy”. Rubryka ta uwzględnia również osoby, które brały udział w spisie, ale nie udało się dla nich uzyskać informacji o statusie na rynku pracy, a także osoby, które nie wzięły udziału w spisie (np. emigranci, osoby, które zrezygnowały z udziału w spisie) i nie udało się dla nich pozyskać podstawowych informacji o ich statusie na rynku pracy na podstawie rejestrów administracyjnych.*

Do podstawowych wskaźników opisujących sytuację na rynku pracy należą:

Współczynnik aktywności zawodowej – procentowy udział aktywnych zawodowo danego grupowania w ogólnej liczbie ludności danego grupowania.

Wskaźnik zatrudnienia – procentowy udział pracujących danego grupowania w ogólnej liczbie ludności danego grupowania.

Stopa bezrobocia – procentowy udział bezrobotnych danego grupowania w liczbie aktywnych zawodowo danego grupowania.

Uwaga. W tablicach powyższe wskaźniki zostały obliczone bez uwzględniania osób o nieustalonym statusie na rynku pracy.

1.3 Klasyfikacje i grupowania

Wszystkie zastosowane klasyfikacje i grupowania wynikają z Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1201/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 763/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań w zakresie specyfikacji technicznych tematów i dotyczących ich podziałów.

Wiek

Wiek osób – określony liczbą lat ukończonych – ustalono poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z datą przeprowadzenia spisu (tzw. dniem krytycznym, tj. 31 marca 2011 roku).

W tablicach informacje są podawane również wg ekonomicznych grup wieku:

- wiek przedprodukcyjny – mężczyźni i kobiety w wieku 15-17 lat,
- wiek produkcyjny – mężczyźni w wieku 18-64 lata, kobiety w wieku 18-59 lat,
  - wiek mobilny (18-44 lata mężczyźni i kobiety),
  - wiek niemobilny (45-64 lata - mężczyźni i 45-59 lat - kobiety),
- poprodukcyjny – mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

UWAGA. W tablicach dotyczących aktywności ekonomicznej ludności, o ile nie zaznaczono inaczej, informacje dotyczą ludności w wieku 15 lat i więcej (15-74 lata w przypadku tablic dla osób bezrobotnych).

Stan cywilny

Ze względu na przepisy prawa obowiązujące w poszczególnych krajach – wyznaczające dolną granicę wieku umożliwiającego zawieranie związków małżeńskich – w spisach ludności przyjęto określanie stanu cywilnego dla osób będących w wieku 15 lat i więcej.

Stan cywilny faktyczny

Stan cywilny faktyczny osób został określony wtórnie: na podstawie stanu cywilnego prawnego osoby i charakteru związku w jakim żyje, tj. w oparciu o informacje dotyczące relacji i wzajemnych powiązań między osobami spisanymi w gospodarstwie domowym.

Ustalono następujące kategorie faktycznego stanu cywilnego:

- **kawaler, panna**, tj. osoby, które nigdy nie pozostawały w prawnym związku małżeńskim i w momencie spisu nie tworzyły związku kohabitacyjnego (konkubinat) z inną osobą,
- **żonaty, zamężna** – osoby, które zawarły prawny związek małżeński i faktycznie pozostają w małżeństwie. Osoby te zadeklarowały pozostawanie we wspólnocie małżeńskiej niezależnie od tego, czy współmałżonkowie zostali spisani razem (w jednym mieszkaniu) czy oddzielnie (np. nieobecność spowodowana była nauką, pracą, brakiem wspólnego mieszkania).
  - Osoby pozostające w prawnym małżeństwie, które – decyzją jednego lub obojga małżonków – nie tworzyły wspólnoty małżeńskiej, ale rozpad ich związku nie został usankcjonowany decyzją sądu (poprzez orzeczenie rozwodu lub separacji) nie zostały

zaliczone do żonatych/zamężnych, a ich stan cywilny faktyczny został określony zgodnie z deklaracją respondenta, jako separacja lub pozostawanie w związku kohabitacyjnym z inną osobą.

- **partner, partnerka** – związki kohabitacyjne wyodrębniono w ramach tego samego gospodarstwa domowego, bez względu na prawny stan cywilny osób tworzących konkubinaty,
- **wdowiec, wdowa** – osoby, których prawne małżeństwo przestało istnieć z powodu śmierci współmałżonka i w momencie spisu nie tworzyły związku kohabitacyjnego z inną osobą;
- **rozwidziona/rozwidziony** – osoby, których małżeństwo zostało rozwiązane orzeczeniem sądu i w momencie spisu nie tworzyły związku kohabitacyjnego z inną osobą,
- **separowany, separowana** – kategoria ta dotyczyła osób, które w momencie spisu:
  - pozostawały w separacji prawnej i nie tworzyły związków kohabitacyjnych z innymi osobami;
  - pozostawały w prawnym małżeństwie, ale nie tworzyły już wspólnoty małżeńskiej, a także nie pozostawały w związku kohabitacyjnym z innymi osobami.

Poziom wykształcenia

Zgodnie z międzynarodową klasyfikacją kształcenia (*International Standard Classification of Education*) prezentowane poziomy opisują najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie lub formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu jest uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły niezależnie od trybu jej ukończenia (dziennie, wieczorowo, zaocznie czy eksternistycznie).

W tablicach zastosowano następujące grupowania poziomu wykształcenia:

Wykształcenie wyższe

dotyczy osób:

- ze stopniem naukowym: doktora, doktora habilitowanego, profesora,
- z tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym, uzyskanym po ukończeniu studiów drugiego stopnia (uzupełniających magisterskich) lub jednolitych studiów magisterskich,
- z tytułem zawodowym: inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty, uzyskanym po ukończeniu studiów pierwszego stopnia (licencjackich, inżynierskich);

Wykształcenie policealne

dotyczy:

- absolwentów kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych (z wyjątkiem organizowanych w ramach szkoły wyższej) oraz absolwentów kolegiów pracowników służb społecznych; do tej kategorii należy zaliczyć również osoby, które ukończyły studium nauczycielskie,
- osób, które posiadają dyplom (świadectwo) ukończenia szkoły pomaturalnej, do której przyjęcie było uwarunkowane posiadaniem świadectwa dojrzałości (z maturą, pomaturalne),
- osób, które posiadają dyplom/świadectwo ukończenia szkoły policealnej, do której przyjęcie było uwarunkowane posiadaniem świadectwa ukończenia szkoły średniej (bez matury).

Wykształcenie średnie zawodowe:

dotyczy osób, które:

- otrzymały świadectwo dojrzałości (maturę) w szkole średniej zawodowej - technikum, technikum uzupełniającym, liceum zawodowym, liceum technicznym, szkole artystycznej II stopnia (zawodowe z maturą),
- otrzymały świadectwo ukończenia szkoły średniej zawodowej - technikum, technikum uzupełniającego, liceum zawodowego, liceum technicznego, szkoły artystycznej II stopnia (zawodowe bez matury).

Wykształcenie średnie ogólnokształcące:

dotyczy osób, które:

- otrzymały świadectwo dojrzałości (maturę) uzyskane w liceum ogólnokształcącym lub w liceum profilowanym lub ukończyły gimnazjum przed 1932 rokiem (ogólnokształcące z maturą),
- otrzymały świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego lub liceum profilowanego (ogólnokształcące bez matury).

Wykształcenie zasadnicze zawodowe:

dotyczy osób, które posiadają świadectwo ukończenia: szkoły zawodowej (zasadniczej szkoły zawodowej lub rolniczej, szkoły przemysłowej, gimnazjum zawodowego itp.), szkoły przysposobienia zawodowego lub rolniczego, korespondencyjnego kursu rolniczego wyłącznie o poziomie zasadniczej szkoły zawodowej oraz szkoły mistrzów.

Wykształcenie podstawowe ukończone i gimnazjalne:

dotyczy osób, które:

- uzyskały świadectwo ukończenia gimnazjum (gimnazja zaczęły funkcjonować w roku szkolnym 1999/2000); ponadto do tej kategorii zalicza się absolwentów specjalnych szkół przysposabiających do pracy (wykształcenie gimnazjalne),
- posiadających świadectwo ukończenia: szkoły podstawowej (przed wojną powszechnej) niezależnie od tego, ile klas liczyła (sześć, osiem, czy dawniej cztery), kursów dla pracujących w zakresie szkoły podstawowej, szkoły artystycznej I stopnia, realizującej jednocześnie program szkoły podstawowej (wykształcenie podstawowe ukończone).

Wykształcenie podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego:

dotyczy osób, które uczą się w szkole podstawowej, uczyły się w szkole podstawowej, lecz jej nie ukończyły, bądź nigdy nie uczęszczały do szkoły.

Klasyfikacja statusu zatrudnienia

Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Statusu Zatrudnienia wyróżnia się następujące kategorie pracujących:

Pracownicy najemni – do tych osób zalicza się:

- osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, umowa–zlecenie, umowa o dzieło, powołanie, wybór lub mianowanie) w jednostkach państwowych, spółdzielniach, jednostkach organizacji społecznych, politycznych i związków zawodowych, w jednostkach prywatnych, również u osób fizycznych i w indywidualnych gospodarstwach rolnych,
- osoby wykonujące pracę nakładczą,
- uczniów (oraz osoby przebywające na praktykach), z którymi zakłady pracy lub osoby fizyczne zawarły umowę o naukę zawodu lub przyuczenie do określonej pracy, jeżeli otrzymują wynagrodzenie,
- osoby zatrudnione w rodzinnym gospodarstwie rolnym bądź rodzinnej działalności gospodarczej i jednocześnie otrzymujące za wykonywaną pracę ustalony zarobek lub dochód (niekoniecznie w formie pieniężnej) – niezależnie od związku z gospodarstwem domowym użytkownika gospodarstwa rolnego czy właściciela rodzinnej działalności gospodarczej.

W kategorii pracowników najemnych wyróżniono osoby pracujące w pełnym i niepełnym wymiarze czasu pracy:

- **pracownicy najemni pełnozatrudnieni** – to osoby, które pracują w pełnym wymiarze godzin pracy obowiązującym w danej jednostce, na danym stanowisku pracy lub w danym zawodzie; do pracowników pełnozatrudnionych zalicza się również osoby, które zgodnie z obowiązującymi przepisami pracują w skróconym czasie pracy, osoby zatrudnione na podstawie umowy zlecenia, umowy o dzieło, wyboru lub wykonujących pracę nakładczą jeżeli przepracowali w badanym tygodniu co najmniej 36 godzin,

- **pracownicy najemni niepełnozatrudnieni** – to osoby, które zgodnie z zawartą umową pracują w niepełnym wymiarze godzin obowiązującym w danym zakładzie pracy, na danym stanowisku lub w danym zawodzie.

Pracujący na własny rachunek – do tych osób zalicza się:

- właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców indywidualnych gospodarstw rolnych pracujących w tych gospodarstwach,
- członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych,
- agentów we wszystkich systemach agencji,
- osoby prowadzące własną działalność gospodarczą poza rolnictwem (zarejestrowaną lub niezarejestrowaną), osoby którym narzucono zarejestrowanie własnej działalności jako 1 – osoby podmiot gospodarczy.

Wśród pracujących na własny rachunek wyróżnia się:

- **pracodawców** (czyli zatrudniających przynajmniej 1 pracownika najemnego)
- **pracujących na własny rachunek niezatrudniających pracowników najemnych.**

Pomagający członkowie rodzin – osoby, które bez umownego – ustalonego wcześniej – wynagrodzenia pomagają w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej, w tym również w prowadzeniu gospodarstwa rolnego.

2. Jakość wyników w badaniu reprezentacyjnym

Badanie aktywności ekonomicznej w ramach NSP 2011 odbyło się metodą reprezentacyjną, stąd też poniższe punkty będą odnosiły się zasadniczo do tej części spisu.

UWAGA! Dane w tablicach mogą się nie sumować ze względu na uogólnienia wyników z próby.

Ważnym obszarem prac przygotowawczych do NSP 2011 były działania związane z tworzeniem elektronicznego wykazu adresowo-mieszkaniowego na potrzeby spisu. Ten etap prac miał istotne znaczenie dla spisu prowadzonego nowoczesnymi metodami. Wykaz adresowo-mieszkaniowy był źródłem danych do zasilania *Master Rekordu (MR)*, do zarządzania na wszystkich etapach prowadzenia spisu, do ustalenia kompletności spisu, a także był podstawą do utworzenia operatu losowania próby do badania reprezentacyjnego.

Wykaz adresowo-mieszkaniowy przygotowany został w oparciu o rejestr TERYT (Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju) z wykorzystaniem danych pochodzących z innych źródeł, m.in. z państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego w zakresie lokalizacji przestrzennej budynków. W związku z podłączeniem tych dwóch źródeł do identyfikatorów adresowych budynków z rejestru TERYT dołączone zostały także współrzędne geograficzne x,y (punkty adresowe). W zakresie informacji o osobach na potrzeby wykazu adresowo-mieszkaniowego wykorzystane były gminne zbiory meldunkowe, które zostały połączone z systemem NOBC, tj. systemem identyfikacji adresowej ulic, nieruchomości, budynków i mieszkań, stanowiącym część rejestru TERYT. Przygotowane w tym trybie zestawienie budynków, mieszkań i osób było weryfikowane przez urzędy gmin podczas aktualizacji przedspisowej. Na tym etapie została ustalona zbiorowość budynków, mieszkań i obiektów zbiorowego zakwaterowania podlegających spisaniu, poprawność ich adresów oraz przyporządkowanie osób do poszczególnych mieszkań i obiektów.

W trakcie obchodu przedspisowego rachmistrzowie dokonali weryfikacji wszystkich punktów adresowych, które znalazły się w obszarze przydzielonych obwodów, porównując je z pozycjami ujętymi w wykazie adresowo-mieszkaniowym do obchodu. Przedmiotem obchodu było zatwierdzenie lub modyfikacja punktów adresowych wyszczególnionych w wykazie, a także usunięcie nieistniejących punktów adresowych lub ewentualne dodanie nowych nieodnotowanych w wykazie, na których znalazły się budynki mieszkalne, budynki niemieszkalne z mieszkaniami lub budynki obiektów zbiorowego zakwaterowania, np. dom studencki. W odróżnieniu do poprzednich spisów ludności i mieszkań rachmistrzowie w trakcie obchodu przedspisowego nie odwiedzali mieszkań. Zatem niemożliwa była weryfikacja informacji dotyczących głównego lokatora i liczby osób podlegających spisaniu.

Operat losowania mieszkań do badania reprezentacyjnego

Etapy tworzenia operatu losowania mieszkań obejmowały:

1. Utworzenie zintegrowanego wykazu adresowo-mieszkaniowego w oparciu o Zestawienie adresowo-mieszkaniowe;
2. Weryfikację wykazu w trakcie obchodu przedspisowego;
3. Uzupelnienie wykazu dodatkowymi zmiennymi pochodzącymi z rejestrów i systemów informacyjnych i utworzenie operatu losowania do badania reprezentacyjnego.

Dodatkowo do wykazu adresowo-mieszkaniowego (w Operacyjnej Bazie Mikrodanych) zostały wprowadzone informacje pochodzące z innych rejestrów i systemów informacyjnych lub baz statystycznych jak: zbiory Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (Centralny Rejestr Ubezpieczonych – CRU, Emerytów i Rencistów – EiR oraz Centralny Rejestr Płatników Składek – CRPS), Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS), Krajowej Ewidencji Podatników (KEP), rejestru PESEL, spisu ludności i mieszkań 2002, bazy budynkowej oraz uaktualnionego Wykazu bazowego do PSR 2010. Celem włączania do wykazu dodatkowych informacji była poprawa jakości danych zgromadzonych w tym wykazie oraz zapewnienie informacji na potrzeby warstwowania operatu losowania. W trakcie weryfikacji danych w wykazie zostały ustalone kryteria (zmiennie oraz ich wartości), które zostały wykorzystane do tworzenia bardziej jednorodnych grup (warstwowania) jednostek badania.

Przy tworzeniu operatu losowania zostały pominięte:

- a) obiekty zbiorowego zamieszkania niezawierające mieszkań,
- b) obiekty zamknięte oraz mieszkania na terenie obwodów zamkniętych,
- c) mieszkania w obiektach zbiorowego zakwaterowania stanowiących obwody zamknięte,
- d) pomieszczenia prowizoryczne,
- e) mieszkania niezamieszkane, zniszczone na skutek klęsk żywiołowych w szczególności powodzi.

W konsekwencji w operacie zostały ujęte mieszkania zamieszkane, w których osoby były zameldowane lub przebywały bez meldunku oraz te mieszkania niezamieszkane, które były w trakcie remontu, zmiany lokatora lub nowo wybudowane. Budynki, które występowały pod jednym adresem były brane do losowania, jeżeli ich liczba nie przekroczyła dwóch. Operat losowania mieszkań został zaktualizowany w trakcie trwania obchodu przedspisowego, w wyniku którego do badania dołączono budynki, które nie znalazły się wcześniej w wykazie.

Zmienne uwzględnione w operacie losowania

Dla potrzeb badania reprezentacyjnego w wykazie dopisano do każdego mieszkania zestaw informacji, który został przeniesiony do operatu losowania, spośród których następnie ostatecznie wybierano kryteria warstwowania:

- a) symbol terytorialny,
- b) położenie budynku/mieszkania na terenie objętym klęską żywiołową,
- c) liczba mieszkań w budynku wielomieszkaniowym,
- d) położenie mieszkania w budynku wielomieszkaniowym,
- e) rok zakończenia budowy budynku,
- f) liczba osób w mieszkaniu (0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 i więcej),
- g) liczba osób zameldowanych na pobyt stały,
- h) występowanie cudzoziemca w mieszkaniu,
- i) występowanie osoby pracującej (posiadanie ubezpieczenia), emeryta lub rencisty w mieszkaniu oraz osoby bezrobotnej,
- j) występowanie osoby niepełnosprawnej,
- k) występowanie użytkownika gospodarstwa rolnego oraz powierzchni użytków rolnych,

- l) położenie mieszkania w gminie o udziale społeczności mniejszościowej (narodowej lub etnicznej) co najmniej 10%.

Wartości zmiennych, jako kryteria warstwowania zostały zróżnicowane dla obszarów miejskich i wiejskich. Wybór kryteriów warstwowania został ostatecznie ustalony w trakcie losowania próbnego.

Błędy nielosowe w spisie ludności i mieszkań 2011

Podstawowym źródłem danych dla potrzeb oceny występowania oraz skali błędów nielosowych są wyniki spisu kontrolnego do NSP 2011. Dane zebrane w spisie kontrolnym powinny pozwolić na dokonanie oceny przede wszystkim błędów pokrycia (in plus oraz in minus), popełnianych z powodu niespisanania mieszkań i osób, które mogą wynikać z nieujęcia jednostek losowania w operacji losowania, opuszczenia osób, które powinny być spisane lub podwójnego spisywania osób, ewentualnego dopisywania fikcyjnych osób, a także do określenia błędów treści, wynikających z braków odpowiedzi lub błędów w odpowiedziach. Przyjęte założenia oraz dane pozyskane w spisie kontrolnym, powinny pozwolić na ocenę wpływu czynników zewnętrznych, tj. rachmistrzów, ankieterów czy samych respondentów, którzy dokonali samospisu – na jakość wyników spisu ludności i mieszkań 2011.

Także dane pozyskiwane z rejestrów i systemów informacyjnych mogły być źródłem błędów nielosowych z uwagi na brak integracji pomiędzy tymi bazami danych. Dane te wymagały szczególnej walidacji, która obejmowała procedury normalizacji, konwersji oraz synchronizacji podmiotowej, przedmiotowej i przestrzennej. Szczególnie ważne jest gruntowne rozpoznanie definicji pojęć stosowanych w różnych rejestrach i systemach informacyjnych, które są konsekwencją zapisów w regulacjach prawnych, na bazie których te systemy funkcjonują.

Efekty pogłębionej analizy występowania ewentualnych błędów nielosowych tak w spisie pełnym jak i w badaniu reprezentacyjnym będą – w miarę możliwości – prezentowane w kolejnych ogólnopolskich publikacjach tematycznych. Należy jednak pamiętać, że błędy te są bardzo trudne do wykrycia, zaś oszacowanie ich wpływu na wyniki spisu jest jeszcze trudniejsze, jeśli nie niemożliwe. Szczegółowe zasady metodologiczne spisu kontrolnego oraz jego wyniki zostaną przedstawione w publikacji poświęconej metodologii spisu ludności i mieszkań 2011.

Błędy losowe

Błędy losowe występują wyłącznie w badaniach reprezentacyjnych i są one zawsze powiązane ze schematem losowania próby. Błędy losowe są łatwe do oszacowania, jeśli tylko przestrzegane są zasady metody reprezentacyjnej, a w szczególności dobre przygotowanie operatu losowania oraz właściwy dobór jednostek losowania do próby. Błąd losowy w badaniu reprezentacyjnym do spisu 2011 został wyznaczony poprzez wskaźniki precyzji estymacji.

2.1. Schemat losowania próby oraz alokacja jednostek w powiatach⁴

Podstawowym celem badania reprezentacyjnego realizowanego w ramach spisu 2011 było uzyskanie informacji o sytuacji społeczno-demograficznej na poziomie powiatów. Ustalono, że aby uzyskać reprezentatywne wyniki na poziomie ok. 400 jednostek wyodrębnionych w przekroju terytorialnym (w tym 380 powiatów) należy wylosować próbę mieszkań liczącą ok. 20% w skali kraju. W celu wylosowania próby o ustalonej liczebności zastosowany został schemat jednostopniowego losowania warstwowego. Jednostki losowania – mieszkania zostały przed losowaniem pogrupowane w warstwy w celu zwiększenia efektywności losowania. Zastosowano zróżnicowane podejście do warstwowania w zależności od typu powiatu i gminy.

W miastach – powiatach oraz w dzielnicach i delegaturach pięciu największych miast, a także w innych wyróżnionych większych miastach niebędących powiatami – w pierwszym etapie dokonany został podział mieszkań na dwie kategorie:

- a) mieszkania w „blokowskich”,
- b) pozostałe mieszkania.

⁴ Materiał roboczy opracowany przez zespół matematyków pod kierunkiem Bronisława Lednickiego.

Kryterium podziału na powyższe kategorie był przypisany do każdego mieszkania wskaźnik, wyrażający liczbę mieszkań w budynku, w którym znajduje się dane mieszkanie. Do „blokowskich” zaliczone zostały mieszkania o wartości tego wskaźnika powyżej jego mediany. Następnie w każdej z tych kategorii mieszkania zostały powarstwowane ze względu na liczbę osób w mieszkaniu, po czym w ramach tak utworzonych kategorii nastąpił dalszy podział na 4 grupy ze względu na:

- a) występowanie osoby pracującej w mieszkaniu,
- b) występowanie emeryta lub rencisty w przypadku braku pracującego,
- c) występowanie bezrobotnego w mieszkaniu w przypadku braku w/w osób,
- d) mieszkania z innymi osobami.

Ponadto, w mieszkaniach poza „blokowskimi”, dodano kategorię: mieszkanie z użytkownikiem gospodarstwa rolnego.

Warstwowanie według liczby osób zamieszkałych w danym mieszkaniu było istotnym czynnikiem mającym wpływ na precyzję wyników, zniwelowało bowiem negatywne efekty zróżnicowanej liczby osób zamieszkałych w mieszkaniach. Efektywność tego etapu warstwowania zależała od korelacji liczby osób w mieszkaniu zapisanej w operacie losowania ze stanem rzeczywistym. Warstwowanie ze względu na pozostałe zmienne miało z kolei pozytywny wpływ m.in. na wyniki spisu związane z aktywnością ekonomiczną.

W pozostałych powiatach w pierwszym etapie założono warstwowanie według gmin, przy czym gminy miejsko – wiejskie traktowane były jako dwie oddzielne gminy. W mniejszych miastach pominięty został etap podziału na mieszkania w tzw. blokowskich i pozostałe mieszkania, a warstwowanie odbywało się analogicznie jak w dużych miastach poza blokowskimi.

W gminach wiejskich w pierwszym etapie mieszkania podzielono na dwie kategorie:

- a) mieszkania z użytkownikiem gospodarstwa rolnego,
- b) pozostałe mieszkania.

W kategorii pierwszej wykonano warstwowanie według liczby osób zamieszkałych w mieszkaniu, a następnie, w miarę możliwości, dalsze warstwowanie według powierzchni gospodarstwa rolnego (dwie ewentualnie trzy grupy obszarowe w zależności od liczby mieszkań z użytkownikiem gospodarstwa w gminie). W przypadku drugiej kategorii mieszkań wykonano warstwowanie analogiczne jak w małych miastach.

Przedstawiona wyżej koncepcja warstwowania mogła prowadzić do utworzenia w niektórych powiatach bardzo rozdrobnionych warstw. W związku z tym program losujący przy tworzeniu warstw sprawdzał jednocześnie czy tworzone w powyższy sposób warstwy spełniały wymóg minimalnej liczby mieszkań. Warstwy zawierające zbyt mało mieszkań zostały łączone z sąsiednimi. Założono odwrotną niż przy tworzeniu, hierarchię kryteriów tzw. „sklejania” warstw.

Po utworzeniu warstw ustalone zostały liczebności prób do wylosowania w poszczególnych warstwach. Przyjęto proporcjonalną alokację próby pomiędzy warstwy. Oznacza to m.in., że ustalona w wyniku alokacji pierwiastkowej frakcja losowania w danym powiecie obowiązywała we wszystkich gminach tego powiatu i w warstwach utworzonych wewnątrz gmin.

Alokacja próby w powiatach

Podziału założonej 20% próby mieszkań dla Polski pomiędzy powiaty dokonano przy wykorzystaniu metody alokacji pierwiastkowej. Metoda ta stanowi kompromis pomiędzy alokacją proporcjonalną a alokacją zapewniającą jednakową precyzję dla subpopulacji. Przy założeniu, że zastosowanoby proporcjonalne losowanie próby, w każdym powiecie próba stanowiłaby 20 % populacji. Ponieważ precyzja wyników, tj. wielkość błędu losowego zależy od liczebności próby, uzyskanoby w efekcie niedostateczną precyzję dla wielu małych powiatów. Z kolei, w metodzie alternatywnej uzyskujemy, w przybliżeniu, jednakową precyzję wyników dla wszystkich powiatów, ale za cenę istotnego „spłaszczenia” liczebności próby. W efekcie liczebność próby, a tym samym pracochłonność przy realizacji spisu byłaby mało zróżnicowana pomiędzy dużymi i małymi powiatami. Z tych powodów jako metodę rozdziału próby przyjęto alokację pierwiastkową, w której np. liczba mieszkań losowanych

w konkretnym powiecie jest proporcjonalna do pierwiastka kwadratowego z populacyjnej liczby mieszkań i wyrażona wzorem:

$$n_p = n^* \frac{\sqrt{N_p}}{\sum_p \sqrt{N_p}},$$

gdzie:

n^* – założona liczebność próby dla Polski,

N_p – liczba mieszkań w p -tym powiecie,

Według powyższego wzoru obliczone zostały liczebności prób dla poszczególnych powiatów. Potraktowanie Warszawy, tak jak każdego innego powiatu, mogłoby w konsekwencji spowodować niemożność uzyskania w miarę precyzyjnych wyników dla poszczególnych dzielnic. Jako ostateczną próbę dla miasta Warszawy przyjęto wartość średnią 87,5 tys. mieszkań. Wartość ta została odjęta od założonej liczebności próby dla Polski tj. od 2 631 tys., po czym dokonano alokacji pierwiastkowej dla 378 powiatów. Próby w najmniejszych powiatach tj. beskidzkim i sejneńskim wynoszą po ok. 3200 mieszkań (49% populacji), zaś największa próba (poza Warszawą) jest w m. Łodzi – 23, tys. mieszkań, czyli 6,9% liczby mieszkań w tym mieście na prawach powiatu.

W Warszawie, Łodzi, Krakowie, Wrocławiu i w Poznaniu podział próby pomiędzy poszczególne dzielnice i delegatury dokonany został również metodą pierwiastkową. Poza Warszawą, w pozostałych miastach, ze względu na małą liczbę delegatur (4 lub 5) nie zachodziła potrzeba zwiększania liczebności próby, tak jak w przypadku Warszawy. Ustalono dla poszczególnych delegatur w tych miastach liczebności prób zapewniając uzyskanie precyzji nie gorszej niż w najmniejszych powiatach.

Efektom tych działań było wylosowanie, spośród prawie 13,7 mln mieszkań, próby liczącej ponad 2744 tys. mieszkań. Utworzono prawie 70,5 tys. warstw, zaś wielkość próby w poszczególnych warstwach wahała się od niemal 6% do ponad 49%.

2.2. Łączenie danych pozyskanych z różnych źródeł

Różnorodność metod badania i technik pozyskiwania informacji dla potrzeb spisu ludności i mieszkań 2011 spowodowała konieczność łączenia danych pochodzących z rejestrów i systemów informacyjnych z wynikami badania reprezentacyjnego oraz z wynikami spisu otrzymanymi poprzez Internet. W badaniu reprezentacyjnym zebrano szeroki zakres danych od ponad 8 mln osób, mieszkających lub przebywających w ok. 2 744 tys. wylosowanych mieszkaniach. Zdecydowana większość danych w tym badaniu została pozyskana poprzez bezpośrednie wywiady rachmistrzów z respondentami. Odsetek osób, które wypełniły formularz długi w samospisie internetowym wynosił niecałe 2%, natomiast udział osób, które dokonały samospisu na formularzu krótkim przekraczał 10%. Wywiady telefoniczne stosowano na ogół w sytuacji niekompletnie wypełnionych formularzy – do uzyskiwania odpowiedzi na pominięte pytania lub wyjaśniania nieścisłości i niekonsekwencji w zebranych danych.

Ze względu na przyjęte rozwiązania w badaniu reprezentacyjnym i badaniu pełnym osoba mogła zostać spisana więcej niż jeden raz. Na etapie opracowania wyników spisu zaistniała zatem konieczność wyboru źródła danych oraz wyboru „najlepszej” ankiety osobowej, w której pozyskano najszerzy zakres danych. Przyjęto przy tym założenie, że rozpatrywane ankiety są kompletne i zamknięte, co oznacza, że dla każdej ankiety osobowej uzyskano wszystkie informacje wynikające ze „ścieżek przejścia” w formularzu spisowym.

Procedury wyboru ankiety zostały przeprowadzone po etapie weryfikacji i ustaleniu kompletności osób w oparciu o informacje zawarte w wykazie adresowo-mieszkaniowym zaktualizowanym po przeprowadzeniu spisu oraz po deduplikacji mieszkań. Proces ten w przypadku badania reprezentacyjnego – polegał na wyborze zestawu „najlepszych” ankiet osobowych dla danego mieszkania tzw. „paczki osobowej” („paczka osobowa” rozumiana, jako zestaw ankiet osobowych powiązanych z danym mieszkaniem – spisanych w danym mieszkaniu). Natomiast formularze krótkie, wykorzystywane przy samospisie były poddawane deduplikacji indywidualnie na podstawie zdublowanego lub zwielokrotnionego numeru ewidencyjnego Pesel – w ramach tego samego mieszkania, jak również pomiędzy

mieszkaniami. Procedura deduplikacji tych ankiet była bardziej skomplikowana w przypadku braku numeru Pesel jako unikalnego identyfikatora osoby.

Szczegółnej walidacji, która obejmowała procedury normalizacji, konwersji oraz synchronizacji podmiotowej, przedmiotowej i przestrzennej – zostały poddane informacje pozyskiwane z rejestrów i systemów informacyjnych. Dane pozyskiwane z rejestrów i systemów informacyjnych mogły być źródłem błędów nielosowych z uwagi na brak integracji pomiędzy tymi bazami danych oraz nierozpoznane różnice definicyjne. Specjalnego podejścia wymagały sytuacje, kiedy występowały błędy w numerze Pesel lub niezgodności pomiędzy numerem Pesel, a datą urodzenia osoby. Należy także pamiętać, że rejestry i systemy informacyjne, które były wykorzystywane dla potrzeb spisu 2011 – zostały utworzone na podstawie przepisów prawnych dla zupełnie innych celów niż potrzeby statystyki. Każdy podmiot ujęty w takim rejestrze czy systemie informacyjnym nie może być usunięty z takiej bazy danych, dopóki nie zaistnieją okoliczności określone przepisami prawnymi i nie zostanie dostarczony stosowny dokument, potwierdzający zmianę statusu prawnego takiej jednostki.

Dane dla potrzeb spisu 2011 były pobierane ze źródeł administracyjnych po ich weryfikacji informacjami pozyskanymi od respondentów w samospisie internetowym (na formularzu krótkim) oraz w badaniu reprezentacyjnym (na formularzu długim). Łącznie dla potrzeb spisu pełnego zostały zaktualizowane informacje pobierane z rejestrów i systemów informacyjnych dla ok. 32% osób.

Utworzona baza danych spisowych wymagała zastosowania dwóch podejść przy opracowywaniu wyników spisu 2011.

Pierwsze podejście zostało zastosowane w odniesieniu do ustalenia stanów ludności oraz ich charakterystyki według cech demograficznych (płeć, wiek), a także miejsca zamieszkania. Kompletność tych danych dla całej populacji w kraju zapewniły zaktualizowane dane w zbiorach rejestrowych i systemach informacyjnych. Oznacza to, że stany ludności i struktury demograficzne takie jak płeć i wiek – mogą być opracowywane dla dowolnie małych jednostek podziału administracyjnego kraju, przekroju terytorialnego (miejscowości), geograficznego (określonego wymiarami x, y) oraz statystycznego (obwody spisowe, rejony statystyczne i miejscowości statystyczne).

Drugie podejście zastosowano w odniesieniu do większości tematów badanych w spisie w tym z zakresu aktywności ekonomicznej, dla których nie było odpowiadających danych w rejestrach i systemach informacyjnych. W obszarze tych tematów wyniki spisu zostały wyprowadzone poprzez uogólnienie na całą populację danych zebranych w 20% próbie (w skali kraju) osób mieszkających lub przebywających w wylosowanych mieszkaniach. Bezprecedensowa wielkość próby losowej mieszkań zastosowanej w spisie 2011, dobieranej z ponad 70 tys. warstw obejmujących wszystkie gminy w kraju, zagwarantowała reprezentatywne wyniki spisu począwszy od poziomu powiatu. Wyniki spisu 2011 wyprowadzone na podstawie badania reprezentacyjnego powinny być zawsze prezentowane wraz z błędami precyzji. Pozyskane dla 20% ludności informacje zawierają obszerny pod względem przedmiotowym zakres danych, które po uogólnieniu na całą populację pozwalają na szeroką charakterystykę demograficzną, społeczną i ekonomiczną ludności, gospodarstw domowych oraz rodzin.

2.3. Uogólnianie wyników badania reprezentacyjnego

Na etapie opracowania wyników badania reprezentacyjnego wyodrębnione zostały dwa etapy uogólniania (ważenia) wyników tego badania:

- etap I – ważenie przy zastosowaniu skorygowanych wag „z frakcji”, będących odwrotnością frakcji losowania, dla jednostek badania typu mieszkania,
- etap II – ważenie przy zastosowaniu skalibrowanych wag dla jednostek badania będących osobami.

Pierwotne wagi zostały wyznaczone jako odwrotność frakcji losowania dla prawie 70,5 tys. warstw. Należy przypomnieć, że celem warstwowania było wyodrębnienie możliwie jednorodnych grup jednostek losowania. W ramach każdej z warstw – wagi były identyczne. Pierwotne wagi z frakcji musiały zostać skorygowane z uwagi na 13,7% braki wypełnionych ankiet mieszkaniowych w badaniu reprezentacyjnym.

Wagi skorygowane, wyznaczone w I etapie są stosowane do uogólniania wyników spisu w zakresie mieszkań. Natomiast dla budynków jednorodzinnych, w ramach których występują 1 lub 2 mieszkania, wyprowadzone zostały odrębne wagi. Także odrębne wagi wyprowadzono dla gospodarstw domowych i rodzin. Wagi te zostały naliczone wtórnie – na bazie skalibrowanych wag dla osób tworzących gospodarstwa domowe.

Z uwagi na konieczność zintegrowania wyników badania reprezentacyjnego ze spisem pełnym (w zakresie podstawowych zmiennych dotyczących: płci, wieku oraz miejsca zamieszkania – poziom powiatu z wyodrębnieniem części miejskiej i wiejskiej) zaistniała potrzeba wyprowadzenia skalibrowanych wag dla poszczególnych osób.

Kalibracja jest metodą polegającą na odpowiedniej korekcie wag, tak aby zostały zrekomensowane straty informacji związane z występującymi brakami odpowiedzi. W NSP 2011 kalibracja miała na celu dostosowanie struktur płci i wieku pozyskanych w badaniu reprezentacyjnym na poziomie powiatów (z uwzględnieniem obszarów miejskich i wiejskich), do struktur ludności według płci i wieku ustalonych w spisie pełnym, którego wyniki stanowiły populację referencyjną, tj. populację odniesienia.

Kalibracja wag została wykonana przy wykorzystaniu programu CALMAR (*Calibration on Margins*) przez przedstawicieli środowiska naukowego Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.⁵ **Wagi skalibrowane służą do uogólniania wyników badania reprezentacyjnego w zakresie stanów i struktur ludności.** Wagi kalibracyjne pozwalają odtwarzać struktury spisowe ludności na poziomie powiatów według płci, grup wieku (ostatnia grupa 85 lat i więcej). Ponadto wagi te pozwalają odtwarzać struktury według płci i pojedynczych roczników wieku dla 5 największych miast: Warszawa, Kraków, Łódź, Poznań i Wrocław. Dla Warszawy jest to możliwe w ramach płci i roczników wieku 0,1,...,99, 100 lat i więcej, a dla pozostałych 4 miast – tylko do wieku 85 lat i więcej.

Dla województw oraz dla całego kraju możliwe jest odtwarzanie struktur – oczywiście z uwzględnieniem płci i klasy miejscowości (w tym wyodrębnienie części miejskiej i wiejskiej) – w ramach roczników wieku, przy czym ostatnią grupę należy utworzyć jako 85 lat i więcej ze względu na brak reprezentacji w starszych rocznikach wieku dla niektórych województw w badaniu reprezentacyjnym, tj. powyżej 85 lat. Dzięki skalibrowaniu wag wyniki spisu wygenerowane z badania pełnego oraz uogólnione z badania reprezentacyjnego są tożsame – dla struktur ludności z uwzględnieniem płci, wieku (z pewnym ograniczeniem do grup wieku) oraz klasy miejscowości.

Algorytm wyznaczania wag dla mieszkań w badaniu reprezentacyjnym

W celu uzyskania poprawnych uogólnień konieczne było skorygowanie wag początkowych, wynikających z zastosowanego schematu losowania. Korekta uwzględniła zjawisko braku odpowiedzi oraz informacje o przyczynach nie uzyskania danych od niektórych badanych jednostek. Ponieważ jednostką losowania było mieszkanie, procedura korygowania wykorzystywała informacje przypisane do zmiennej „przyczyny niewypełnienia formularza”, gdzie zakodowano różne przyczyny dla mieszkań wylosowanych do próby.

W ramach każdej warstwy zdefiniowanej na etapie losowania próby mieszkań wyznaczono korektę wagi wynikającej z ustalonej frakcji losowania w danej warstwie. Korekta polegała na wykorzystaniu wskaźnika korygującego, wyliczanego jako iloraz liczby mieszkań, które powinny być zbadane do liczby mieszkań dla których udało się zrealizować badanie (odwrotność tego ilorazu można interpretować jako wskaźnik kompletności). Dla wylosowanej próby 2 684,2 tys. mieszkań udało się zebrać wypełnione formularze od 2 317,7 tys. mieszkań. Przypadki zaliczone jako będące poza badaną populacją, tzn. stwierdzono brak mieszkania lub mieszkanie niezamieszkałe (pustostan), w trakcie postępowania spadkowego, przeznaczone do remontu, jeszcze nie zasiedlone itp. – stanowiły 140,4 tys., czyli około 5,2% wylosowanej próby. Występowanie takich jednostek w wylosowanej próbie zostało potraktowane jako błędy operatu losowania.

Waga skorygowana przypisana zbadanym mieszkańom z danej warstwy była iloczynem tak wyznaczonej korekty oraz wagi z losowania (z frakcji). W przypadku warstw dla których obliczona korek-

⁵ Materiał roboczy: „Raport z opisem wyników z zakresu możliwości wykorzystania kalibracji na potrzeby korygowania wag w złotym rekordzie” pod kierunkiem prof. dr hab. Jana Paradysza

ta była zbyt duża i przekraczała umowny próg (przyjęty na poziomie 3) stosowano procedurę „sklejania” sąsiednich warstw i powtarzano obliczenia korekty aż do spełnienia założonego ograniczenia. Taka procedura stanowiła zabezpieczenie przed nadmiernym zróżnicowaniem wag, które zwiększa wariancję estymatorów i jest niekorzystne dla precyzji estymacji.

Oddzielnie traktowano część próby mieszkań dopisanych już po etapie losowania, w trakcie obchodu przedspisowego. W ramach badanych dodatkowo 105,4 tys. mieszkań zrealizowano badanie w 45,3 tys. mieszkaniach, poza badaną populacją okazało się być 43,1 tys. mieszkań. W tej części próby założono, że wagi z losowania są równe 1 i zastosowano opisany algorytm korekty na poziomie umownych warstw zdefiniowanych jako powiaty.

Skorygowane w opisany sposób wagi mogą być wykorzystywane do wyprowadzania wartości globalnych (np. ogólnej liczby mieszkań, mieszkań zamieszkałych, mieszkań substandardowych oraz używane do estymacji dla cech mieszkaniowych (np. mieszkań według ich wielkości).

Imputacja brakujących danych

W spisie 2011 stosowano także imputację brakujących danych w odpowiedziach respondentów, tzw. imputację dedukcyjną - na podstawie zależności pomiędzy zmiennymi. W większości przypadków była to imputacja pozycyjna, przeprowadzana z wykorzystaniem podejścia deterministycznego. Imputacja pozycyjna była stosowana także w przypadku brakujących odpowiedzi w formularzu do badania reprezentacyjnego – na podstawie wartości zmiennych dostępnych w rejestrach lub systemach informacyjnych. Procedury takie były możliwe do wykonania wyłącznie pod warunkiem pełnej zgodności definicyjnej zmiennych występujących w obu źródłach danych. W nielicznych przypadkach – z wykorzystaniem podejścia stochastycznego – została wprowadzona imputacja całych badanych jednostek.

W celu przedstawienia w niniejszej publikacji ostatecznych wyników z obszaru aktywności ekonomicznej ludności dokonano imputacji na podstawie rejestrów w zakresie podstawowych informacji o statusie na rynku pracy (osoba pracująca, bezrobotna czy bierna zawodowo) oraz pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

2.4. Precyzja estymacji wartości globalnych

Podstawowymi parametrami obliczanymi na podstawie danych zebranych w badaniu reprezentacyjnym w ramach NSP 2011 są wartości globalne dla poszczególnych zmiennych. Większość badanych zmiennych charakteryzuje populację osób, mniejsza część dotyczy mieszkań i budynków. Poniżej opisano sposób estymacji oraz oceny jakości estymacji dla cech dotyczących ludności.⁶

Estymator wartości globalnej ustalonej cechy dla osób na poziomie agregacji typu: kraj ogółem, województwa, powiaty – jest sumą ważoną postaci:

$$\hat{Y} = \sum_{h,i,j} w_{hij} y_{hij}$$

gdzie h oznacza warstwy wynikające ze schematu losowania próby mieszkań, definiowane za pomocą kombinacji zmiennych: kod gminy przed obchodem spisowym i numer warstwy oraz

i – oznacza kod mieszkania, czyli jednostkę losowania próby,

j – oznacza osobę zaliczoną do składu danego mieszkania,

w_{hij} – oznacza wagę przypisaną do konkretnej osoby z danego mieszkania; jest to wartość zapisana w zmiennej *waga_na_lud_pierwsza_osoba*, tj. po procesie kalibracji,

y_{hij} – oznacza wartości analizowanej cechy dla osób np. 1 – jeżeli osoba posiada wykształcenie wyższe, 0 – w przeciwnym przypadku; dla konkretnych tablic wynikowych konieczne może być przygotowanie specjalnego zestawu nowych cech w oparciu o istniejące już w danych wynikowych np. do analizowania ludności w grupach wiekowych należy zdefiniować odpowiednie zmienne zero-jedynkowe dla ustalonych przedziałów wieku; jeżeli są potrzebne dodatkowo głębsze poziomy grupowania należy zdefiniować odpowiednio dodatkowe zmienne (np. uwzględniając podział na miasta i wieś lub płeć).

⁶ Materiał roboczy opracowany przez dra Roberta Wieczorkowskiego.

Do oceny jakości estymatora wartości globalnej wyznacza się tzw. wskaźniki precyzji estymacji.

Umożliwiają one użytkownikom tablic wynikowych właściwą ocenę danych. Przyjęto, że prezentowane wskaźniki precyzji będą zdefiniowane jako względne błędy standardowe (inaczej współczynniki zmienności – oznaczane jako CV i wyrażone w procentach) za pomocą wzoru:

$$CV = 100 * \frac{\sqrt{\text{Var}(\hat{Y})}}{\hat{Y}}$$

gdzie Var oznacza oszacowanie wariancji estymatora, obliczane według formuły:

$$\text{Var}(\hat{Y}) = \sum_h \frac{n_h \left(1 - \frac{n_h}{N_h}\right)}{n_h - 1} \sum_i \left(\sum_j w_{hij} y_{hij} - \frac{\sum_i \sum_j w_{hij} y_{hij}}{n_h} \right)^2$$

Wielkość n_h oznacza liczbę mieszkań w danej warstwie zrealizowanej próby, natomiast N_h jest liczbą mieszkań z danej warstwy w populacji; wielkości N_h można odtworzyć odpowiednio sumując skorygowane wagi wynikające z losowania próby do badania reprezentacyjnego.

Wskaźniki precyzji estymacji wartości globalnych dla podstawowych zmiennych zostały przedstawione w tablicach precyzji.

Wskaźnik CV można wykorzystywać do wyznaczania przedziału ufności, który z określonym prawdopodobieństwem (tzw. poziomem ufności, np. 95%) pokrywa prawdziwą wartość estymowanego parametru. Na przykład dla poziomu ufności 95% granice takiego przedziału mają postać: $\hat{Y} \pm 1,96 * \hat{Y} * CV/100$. Jeżeli oszacowana liczba osób bezrobotnych w wieku 15-24 – lata wynosiła 489,2 tys., a wskaźnik precyzji dla tej cechy wynosił $CV=0,32\%$, to wyznaczając granice przedziału ufności można stwierdzić, że z prawdopodobieństwem 0,95 przedział wartości pomiędzy 486,2 tys. a 492,3 tys. obejmuje prawdziwą liczbę takich osób.

Kolejny przykład. Wskaźnik precyzji dla tej samej zmiennej, tj. liczby osób bezrobotnych w wieku 15-24 lata w woj. podlaskim wynosił 1,65%. Jeżeli oszacowana liczba osób bezrobotnych w wieku 15-24 lata wynosiła 15546 osób, a wskaźnik precyzji dla tej cechy wynosił $CV=1,65\%$, to wyznaczając granice przedziału ufności można stwierdzić, że z prawdopodobieństwem 0,95 przedział wartości pomiędzy 15043 a 16049 pokrywa prawdziwą liczbę takich osób.

Z podanych przykładów widać, że uogólnienia dla województw są obciążone większym błędem losowym. Wynika to z tego, że liczebności prób w województwach były wielokrotnie mniejsze od liczebności próby ogólnopolskiej.

Interpretując wyniki badania reprezentacyjnego zwykle przyjmuje się umowne progi precyzji, powyżej których jakość uogólnień nie jest zadowalająca. Praktycznie wartość takiego progu można ustalić na poziomie np. $CV=10\%$. Wtedy oszacowania z błędem względnym powyżej 10% powinny być traktowane jako mało precyzyjne; wskazuje to na konieczność prezentacji wyników na wyższych stopniach agregacji.

UWAGI ANALITYCZNE

1. Podstawowe wyniki

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2011 r. pozwalają na charakterystykę ludności w wieku 15 lat i więcej z punktu widzenia statusu na rynku pracy w ostatnim tygodniu marca 2011 r.

W NSP 2011 pytania dotyczące aktywności ekonomicznej skierowano tylko do osób zamieszkających w mieszkaniach, w związku z tym nie ma możliwości określenia statusu na rynku pracy osób w obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz bezdomnych. Poza zakresem analizy znalazły się także osoby, które co prawda podlegały badaniu, ale dla których nie udało się ustalić jaki mają status na rynku pracy, co w znacznej części wynikało z faktu przebywania tych osób za granicą.

Wyniki NSP 2011 wskazują, że 1095,8 tys. osób to ludność w wieku 15 lat i więcej spełniająca kryterium faktycznego zamieszkania. Podziału według statusu na rynku pracy nie ustalono dla 49,6 tys. osób (są to osoby przebywające za granicą oraz osoby poza mieszkaniem, tj. przebywające w obiektach zbiorowego zamieszkania i bezdomni).

Dalsza szczegółowa analiza wyników spisu z punktu widzenia sytuacji osób na rynku pracy dotyczy w praktyce zbiorowości 1046,2 tys. osób, a więc tych osób, dla których uzyskano informacje o aktywności ekonomicznej. Ze względu na zaokrąglenia przy uogólnianiu wyników badania, dane w tablicach mogą się nie sumować na ogółem. Ponadto przy wyliczaniu wskaźników (aktywności zawodowej, zatrudnienia, stopy bezrobocia) nie uwzględniono nieustalonego statusu na rynku pracy. Pominięta została również kategoria „nieustalone” w przypadku: wykształcenia, statusu na rynku pracy, okresu poszukiwania pracy i przyczyn bierności zawodowej.

Tabl. 1. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej według płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Nieustalony status na rynku pracy	Współczynnik aktywności zawodowej	Wskaźnik zatrudnienia	Stopa bezrobocia
		razem	pracujący	bezrobotni					
w tys.							w %		
Ogółem.....	1095,8	554,6	475,5	79,1	491,6	49,6	53,0	45,5	14,3
Mężczyźni	530,9	308,6	265,7	42,9	198,4	23,9	60,9	52,4	13,9
Kobiety	564,9	246,0	209,8	36,2	293,2	25,8	45,6	38,9	14,7
Miasto	502,9	242,8	203,0	39,8	228,1	32,0	51,6	43,1	16,4
mężczyźni	236,8	130,4	108,5	21,9	90,9	15,5	58,9	49,0	16,8
kobiety	266,1	112,5	94,5	18,0	137,2	16,5	45,0	37,8	16,0
Wieś	592,9	311,8	272,5	39,3	263,4	17,7	54,2	47,4	12,6
mężczyźni	294,1	178,2	157,2	21,1	107,5	8,3	62,4	55,0	11,8
kobiety	298,8	133,5	115,3	18,2	156,0	9,3	46,1	39,8	13,6

Zbiorowość aktywnych zawodowo w wieku 15 lat i więcej liczyła 554,6 tys. osób (3,2% aktywnych zawodowo w kraju), co stanowiło 53,0% ogółu ludności w tej grupie wieku sklasyfikowanej według statusu na rynku pracy. Oznacza to, że ponad połowa ludności w wieku 15 lat i więcej pracowała bądź aktywnie poszukiwała pracy i była gotowa ją podjąć. Na zbiorowość tę składa się 475,5 tys. pracujących oraz 79,1 tys. bezrobotnych. Oznacza to, że rzadziej niż co druga osoba w wieku 15 lat i więcej sklasyfikowana według statusu na rynku pracy miała pracę (o czym świadczy wskaźnik zatrudnienia wynoszący 45,5%), a ponadto – co siódma osoba spośród ogółu aktywnych zawodowo (czyli pracujących lub poszukujących pracy i gotowych do jej podjęcia) – miała problemy z zatrudnieniem/znalezieniem pracy (stopa bezrobocia – 14,3%). W tym samym okresie liczba biernych zawodowo w wieku 15 lat i więcej wyniosła 491,6 tys. osób.

Obciążenie pracujących osobami niepracującymi osiągnęło w województwie świętokrzyskim wartość 120 (w kraju 106) i było zdecydowanie wyższe w przypadku kobiet (157) niż mężczyzn (91) oraz wyższe wśród mieszkańców miast (132) niż wsi (111). Najwyższe obciążenie odnotowano w powiecie skarżyskim (158 osób), a najniższe w powiecie staszowskim (105 osób).

Na każde 100 osób w wieku 15 lat i więcej przypadało średnio 51 osób aktywnych zawodowo, czyli takich, które miały pracę lub jej poszukiwały oraz 45 osób biernych zawodowo, czyli takich, które nie miały pracy i jej nie poszukiwały (w kraju wskaźniki te osiągnęły odpowiednio: 52 i 43 osoby). Powiatami o najkorzystniejszych proporcjach były kielecki i staszowski, gdzie w przeliczeniu na populację w wieku 15 lat i więcej omawiane wskaźniki wyniosły: 54 osoby aktywne zawodowe oraz 43 bierne zawodowo. Najślabsze wyniki odnotowano w powiecie skarżyskim, tj. kolejno 46 i 48 osób.

Wyniki województwa świętokrzyskiego były słabsze niż osiągnięte przeciętnie w kraju, gdzie współczynnik aktywności zawodowej ukształtował się na poziomie 55,1%, wskaźnik zatrudnienia – 48,5%, a stopa bezrobocia – 12,0%. Na tle pozostałych województw sytuacja na świętokrzyskim rynku pracy pozostaje trudna. W województwie świętokrzyskim odnotowano najniższy wskaźnik aktywności zawodowej (53,0%). Z kolei podobnie niski wskaźnik zatrudnienia, jak w województwie świętokrzyskim odnotowano w województwie zachodniopomorskim (45,5%), a niższy jedynie w warmińsko-mazurskim (45,2%). Stopa bezrobocia osiągnęła poziom taki jak w województwie kujawsko-pomorskim (14,3%), a wyższa była jedynie w województwach: zachodniopomorskim (14,8%) i warmińsko-mazurskim (16,0%).

2. Aktywność ekonomiczna ludności

W stosunku do populacji z określonym statusem aktywności ekonomicznej na rynku pracy w województwie świętokrzyskim (1046,2 tys. osób) najliczniejszą grupę stanowiły osoby bierne zawodowo (47,0% ogółu). Nieco mniejsza liczebnie była subpopulacja osób pracujących (45,5% ogółu), natomiast co 13 osoba spośród ludności w wieku 15 lat i więcej z określonym statusem na rynku pracy była osobą bezrobotną.

Wśród osób z określonym statusem aktywności ekonomicznej większość stanowiły kobiety – 539,2 tys. osób, tj. 51,5%, natomiast liczebność mężczyzn wyniosła 507,0 tys. osób, tj. 48,5%. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, większość była mieszkańcami wsi 575,2 tys. osób, tj. 55,0%, podczas gdy w miastach zamieszkiwało 471,0 tys. osób, tj. 45,0%.

Wśród mężczyzn ponad połowę stanowiły osoby pracujące (52,4%), podczas gdy udział biernych osiągnął 39,1%. Natomiast wśród kobiet w wieku 15 lat i więcej osoby pracujące stanowiły jedynie 38,9%, podczas gdy biernych zawodowo odnotowano 54,4%. Odsetki osób bezrobotnych różniły się w omawianych subpopulacjach nieco mniej, gdyż udział bezrobotnych wśród mężczyzn osiągnął 8,5%, a wśród kobiet – 6,7%.

Mieszkańcy miast i wsi nie różnili się w sposób zasadniczy pod względem struktury według aktywności ekonomicznej. Udział osób pracujących wśród mieszkańców miast wyniósł 43,1%, a wśród mieszkańców wsi – 47,4%, odsetki biernych zawodowo wyniosły odpowiednio – 48,4% i 45,8%, natomiast udziały osób bezrobotnych ukształtowały się na poziomie – 8,5% w miastach i 6,8% na wsi.

Zasadniczym miernikiem charakteryzującym aktywność ekonomiczną ludności jest wskaźnik aktywności ekonomicznej, mówiący o udziale osób aktywnych zawodowo (pracujących i bezrobotnych) w ludności ogółem z określonym statusem na rynku pracy.

Zgodnie z wynikami NSP 2011 współczynnik aktywności ekonomicznej w województwie świętokrzyskim wyniósł 53,0%. Współczynnik ten był wyraźnie wyższy wśród mężczyzn, gdzie wyniósł 60,9%, podczas gdy w przypadku kobiet osiągnął jedynie 45,6%. Mieszkańcy wsi charakteryzowali się wyższą aktywnością ekonomiczną (54,2%), niż ludność miejska (51,6%). Nie mniej jednak zarówno na wsi, jak i w miastach ponad połowa ludności w wieku 15 lat i więcej pracowała bądź aktywnie poszukiwała pracy i była gotowa ją podjąć.

Ludność aktywna zawodowo, tj. pracujący i bezrobotni, stanowi kategorię o zasadniczym znaczeniu z ekonomicznego punktu widzenia, bowiem ludność ta stanowi podażową stronę rynku pracy. Poza płcią i miejscem zamieszkania, istotną cechą opisującą tę subpopulację jest wiek.

Tabl. 2. Ludność aktywna zawodowo według wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Wiek (w latach):					
			15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 +
	w tys.		w %					
Ogółem.....	554,6	100,0	9,9	27,5	24,1	24,7	12,0	1,7
Mężczyźni	308,6	100,0	10,7	27,9	23,0	23,2	13,5	1,8
Kobiety	246,0	100,0	9,0	27,1	25,5	26,6	10,2	1,6
Miasta	242,8	100,0	8,1	28,5	23,4	25,7	13,0	1,2
mężczyźni.....	130,4	100,0	8,8	29,1	22,5	23,3	14,8	1,4
kobiety	112,5	100,0	6,4	24,0	21,1	24,6	9,4	0,8
Wieś	311,8	100,0	11,3	26,8	24,7	23,9	11,3	2,1
mężczyźni.....	178,2	100,0	12,1	27,0	23,4	23,1	12,5	2,0
kobiety	133,5	100,0	10,3	26,5	26,4	25,0	9,7	2,2

Wśród osób aktywnych zawodowo najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 25-34 lata – prawidłowość tę odnotowano zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet, a także wśród mieszkańców miast i wsi.

Biorąc pod uwagę subpopulacje mężczyzn i kobiet, największe dysproporcje w strukturze aktywnych zawodowo według wieku są widoczne w grupach wieku 15-24 lata oraz 55-64 lata. W grupach tych udział mężczyzn osiągnął odpowiednio: 59,9% i 62,4%. Wynika to zarówno z faktu większej liczebności mężczyzn we wszystkich grupach wiekowych osób aktywnych zawodowo, jak i z tego, że mężczyźni wcześniej aktywizują się zawodowo podejmując pracę, natomiast kobiety wcześniej dezaktywizują się zawodowo opuszczając rynek pracy np. w związku z wcześniejszym niż w przypadku mężczyzn przejściem na emeryturę. Struktura aktywnej zawodowo ludności miast i wsi również różniła się przede wszystkim odsetkiem w najmłodszej grupie wieku 15-24 lata, gdzie udział ludności wiejskiej przeważał o 28,0 p.proc. odsetek ludności miejskiej i osiągnął 64,0% oraz w grupie 65 lat i więcej, gdzie przewaga wyniosła 38,6 p.proc. do 69,3%. Większa liczebność analizowanych zbiorowości w przypadku wsi wynika bezpośrednio z większej liczby mieszkańców, natomiast samo zróżnicowanie sytuacji na rynku pracy tych dwóch zbiorowości (osób zamieszkałych w miastach lub na wsi) pokazują wyższe współczynniki aktywności zawodowej. Dane te świadczą o wcześniejszej aktywizacji zawodowej młodzieży mieszkającej na wsi oraz potwierdzają, że osoby starsze zamieszkałe na wsi dłużej pozostają aktywne zawodowo.

Tabl. 3. Współczynnik aktywności zawodowej według wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Wiek (w latach):					
			15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 +
	w %							
Ogółem.....	53,0	33,1	82,4	85,5	79,1	37,8	5,0	
Mężczyźni	60,9	38,4	88,9	88,1	81,9	49,0	7,6	
Kobiety	45,6	27,4	75,3	82,6	76,2	27,4	3,5	
Miasta	51,6	30,0	82,6	84,3	77,9	35,0	3,5	
mężczyźni.....	58,9	33,8	87,9	86,9	80,9	47,3	5,8	
kobiety	45,0	25,9	76,9	81,6	75,2	24,7	2,1	
Wieś	54,2	35,2	82,2	86,4	80,1	40,7	6,2	
mężczyźni.....	62,4	41,5	89,7	89,1	82,6	50,4	9,1	
kobiety	46,1	28,4	73,9	83,4	77,2	30,5	4,5	

Wśród ludności ogółem, w tym wśród kobiet, najwyższą aktywność zawodową odnotowano wśród osób w wieku 35-44 lata. Z kolei najwyższy udział aktywnych zawodowo mężczyzn przypadł na grupę 25-34 lata. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, zarówno wśród ludności miejskiej, jak i wiejskiej najwyższą aktywnością zawodową charakteryzowały się osoby w wieku 35-44 lata.

Wykształcenie to kolejna cecha różnicująca sytuację na rynku pracy poszczególnych osób. Generalnie – im wyższy poziom ukończonego wykształcenia – tym większe są szanse na podjęcie pracy, chociaż nawet studia wyższe nie są gwarancją pełnego sukcesu w znalezieniu pracy, szczególnie w początkowym etapie.

Tabl. 4. Ludność aktywna zawodowo według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Poziom wykształcenia				
			wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólno- kształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjal- ne i niższe
	w tys.		w %				
Ogółem	554,6	100,0	25,4	26,2	9,8	28,1	10,4
Mężczyźni	308,6	100,0	19,0	27,0	7,3	34,9	11,7
Kobiety	246,0	100,0	33,4	25,2	13,0	19,6	8,8
Miasta	242,8	100,0	36,8	28,2	10,8	19,4	4,7
mężczyźni	130,4	100,0	29,9	30,3	8,8	25,3	5,6
kobiety	112,5	100,0	44,9	25,7	13,2	12,5	3,6
Wieś	311,8	100,0	16,5	24,7	9,1	34,9	14,8
mężczyźni	178,2	100,0	11,1	24,7	6,2	41,9	16,1
kobiety	133,5	100,0	23,7	24,7	12,8	25,6	13,1

Wśród aktywnych zawodowo mężczyzn ponad 1/3 legitymowała się wykształceniem zasadniczym zawodowym, natomiast wśród kobiet – ponad 1/3 posiadała dyplom wyższej uczelni. Porównując subpopulacje zamieszkujące miasta i wieś, również można zauważyć, że lepiej wykształceni byli mieszkańcy miast – 36,8% z nich posiadało wykształcenie wyższe, podczas gdy wśród mieszkańców wsi udział ten był o 20,3 p.proc. niższy. Ponadto odsetek osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym w miastach był o 15,5 p.proc. niższy niż na wsi i wyniósł 19,4%.

Tabl. 5. Współczynnik aktywności zawodowej według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Poziom wykształcenia			
			wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólno- kształcące	zasadnicze zawodowe
	w %					
Ogółem	53,0	78,0	65,1	47,6	65,0	20,0
Mężczyźni	60,9	81,2	73,5	57,5	70,4	28,0
Kobiety	45,6	75,9	56,4	42,5	55,6	13,6
Miasta	51,6	76,1	57,0	41,5	54,3	13,6
mężczyźni	58,9	78,7	66,4	52,4	60,7	20,4
kobiety	45,0	74,1	47,8	35,7	43,6	8,5
Wieś	54,2	81,7	74,6	55,1	71,1	22,6
mężczyźni	62,4	86,8	81,4	63,8	75,7	30,9
kobiety	46,1	78,8	67,1	50,7	62,8	15,7

Najwyższym współczynnikiem aktywności zawodowej charakteryzowały się osoby z wykształceniem wyższym (78,0%). Prawidłowość ta wystąpiła niezależnie od płci i miejsca zamieszkania. Warto zauważyć, że najwyższy współczynnik aktywności zawodowej odnotowano wśród mężczyzn o wyższym wykształceniu zamieszkujących na wsi – 86,8%.

Najniższy współczynnik aktywności zawodowej odnotowano wśród osób legitymujących się co najwyżej gimnazjalnym poziomem wykształcenia. Jedynie 1/5 z nich pracowała lub aktywnie poszukiwała i była gotowa podjąć pracę. Spośród osób o wykształceniu ogólnokształcącym ponad 52% pozostało biernymi.

Zasoby ludności aktywnej zawodowo były zróżnicowane terytorialnie, co wynika z liczby ludności w powiatach województwa. Największą liczbę aktywnych zawodowo odnotowano w powiecie kieleckim (93,0 tys. osób) oraz w mieście na prawach powiatu Kielce (88,5 tys. osób), natomiast najmniejszą w powiatach: kazimierskim (15,1 tys. osób) i pińczowskim (17,0 tys. osób). Z kolei najwyższe współczynniki aktywności zawodowej odnotowano w powiatach: kieleckim (56,0%), staszowskim (55,6%) i włoszczowskim (54,0%), a najniższe w powiatach: pińczowskim (49,7%) i skarżyskim (48,9%). Różna była również w poszczególnych powiatach struktura populacji aktywnej zawodowo. Powiatami, w których wystąpił równocześnie najwyższy odsetek pracujących i najniższy bezrobotnych były powiaty: buski (91,6% i 8,4%), sandomierski (90,4% i 9,6%) i pińczowski (90,2% i 9,8%). Z kolei najniższy udział pracujących i najwyższy bezrobotnych odnotowano w powiatach: skarżyskim (79,1% i 20,9%), ostrowieckim (80,4% i 19,6%) i koneckim (80,4% i 19,6%).

3. Pracujący

Według danych NSP, w marcu 2011 r. pracowało 475,5 tys. osób. Większość z nich stanowili mężczyźni – 265,7 tys. osób., tj. 55,9%. Zbiorowość ta stanowiła 3,2% ogółu pracujących w kraju. Subpopulacja kobiet liczyła 209,8 tys. osób, tj. 44,1%. Ponadto większość stanowili mieszkańcy wsi – 57,3%.

Z uwagi na potencjalne wykorzystanie istniejących zasobów pracy istotna jest analiza poświęcona sytuacji na rynku pracy osób według ekonomicznych grup wieku, a zwłaszcza osób w wieku produkcyjnym, w tym mobilnym (18-44 lata) i niemobilnym (45-60 lat w przypadku kobiet i 45-65 lat dla mężczyzn).

Wśród osób pracujących zdecydowana większość była w wieku produkcyjnym – 96,7% przy czym 61,6% tej grupy było w wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lata).

Odsetki pracujących w wieku produkcyjnym mobilnym w grupach mężczyzn i kobiet były zbliżone - 60,0% w przypadku mężczyzn i 59,8% dla kobiet (różnica wyniosła zatem jedynie 0,2 p.proc.). Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania można zauważyć większe zróżnicowanie. Odsetek wśród mieszkańców wsi był o 2,1 p.proc. wyższy niż wśród mieszkańców miast i osiągnął 60,5%.

Pracujących w wieku produkcyjnym niemobilnym było relatywnie więcej wśród mężczyzn – o 1,9 p.proc. (37,9%), co ma związek z inną górną granicą wieku produkcyjnego kobiet i mężczyzn. Ponadto wyższy procentowy udział osób w wieku produkcyjnym niemobilnym (39,0%) odnotowano w przypadku mieszkańców miast (o 3,4 p.proc.).

W wieku poprodukcyjnym relatywnie przeważały kobiety nad mężczyznami o 2,7 p.proc. (ich udział wyniósł 4,7%) oraz mieszkańcy wsi nad mieszkańcami miast – o 1,3 p.proc. (odsetek osiągnął 3,8%).

Tabl. 6. Pracujący według wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Wiek (w latach):					
			15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 +
	w tys.		w %					
Ogółem	475,5	100,0	7,7	26,9	25,1	25,6	12,7	2,0
Mężczyźni	265,7	100,0	8,5	27,6	24,0	23,8	14,1	2,0
Kobiety	209,8	100,0	6,7	26,1	26,4	27,8	11,0	1,9
Miasta	203,0	100,0	6,0	28,1	24,4	26,5	13,6	1,4
mężczyźni	108,5	100,0	6,5	28,9	23,6	23,8	15,5	1,7
kobiety	94,5	100,0	5,4	27,1	25,3	29,5	11,5	1,1
Wieś	272,5	100,0	9,0	26,1	25,6	24,9	12,0	2,4
mężczyźni	157,2	100,0	9,9	26,6	24,3	23,8	13,1	2,3
kobiety	115,3	100,0	7,7	25,3	27,3	26,4	10,6	2,6

Struktura pracujących mężczyzn i kobiet według wieku była zbliżona. Niezależnie od płci najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 25-34 lata. Ta grupa wiekowa również była najliczniejsza wśród pracujących w miastach i na wsi. Niemniej jednak zwraca uwagę fakt, że udział najmłodszych pracujących, tj. będących w wieku 15-24 lata był o 3,0 p.proc. wyższy na wsi niż w miastach. Świadczy to o wcześniejszej aktywizacji zawodowej ludności wiejskiej.

Wskaźnik zatrudnienia, określający udział osób pracujących w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (o ustalonym statusie na rynku pracy), według wyników NSP 2011 wyniósł 45,5%, co oznacza, że mniej niż połowa ludności w wieku co najmniej 15 lat wykonywała pracę zawodową.

Dla osób w wieku produkcyjnym wskaźnik ten wyniósł 59,7%, przy czym wyższy był dla osób w wieku produkcyjnym mobilnym (61,3%), niż dla osób w wieku produkcyjnym niemobilnym (57,3%).

Tabl. 7. Wskaźnik zatrudnienia według wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Wiek (w latach):					
			15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 +
	w %							
Ogółem	45,5	22,1	69,1	76,2	70,2	34,2	5,0	
Mężczyźni	52,4	26,4	75,6	79,1	72,4	44,0	7,5	
Kobiety	38,9	17,4	62,0	73,1	68,0	25,2	3,4	
Miasta	43,1	18,5	68,0	73,5	67,0	30,7	3,4	
mężczyźni	49,0	21,0	72,5	75,9	68,8	41,2	5,6	
kobiety	37,8	15,8	63,1	71,1	65,4	22,0	2,0	
Wieś	47,4	24,5	70,0	78,2	73,0	38,0	6,2	
mężczyźni	55,0	30,0	78,1	81,5	75,1	46,7	9,0	
kobiety	39,8	18,5	61,0	74,6	70,6	28,9	4,5	

Wskaźnik zatrudnienia mężczyzn był wyższy niż wskaźnik zatrudnienia kobiet i to we wszystkich grupach wiekowych.

Najwyższy wskaźnik zatrudnienia odnotowano wśród osób w grupie wieku 35-44 lata (76,2%), przy czym w subpopulacji mężczyzn pracowało niemal ośmiu na dziesięciu panów, natomiast w subpopulacji kobiet pracowało nieco ponad siedem na dziesięć pań.

Zdecydowanie najniższy wskaźnik zatrudnienia wystąpił w najstarszej grupie wiekowej, co jest oczywiste ze względu na fakt, że 65 lat to dolna granica wieku produkcyjnego dla mężczyzn, w którym

już wielu z nich zaczynało korzystać z uprawnień emerytalnych. Panie w przeważającej części przechodziły na emeryturę po ukończeniu 60-go roku życia.

W najmłodszej grupie wiekowej 15-24 lata wskaźnik zatrudnienia mężczyzn był o 9,0 p.proc. wyższy niż w przypadku kobiet. Wynikało to m. in. z krótszego okresu nauki wśród mężczyzn (panowie z reguły legitymowali się niższym poziomem wykształcenia niż panie) i co za tym idzie wcześniejszego wejścia na rynek pracy. Panie później aktywizowały się zawodowo. Wynika to nie tylko z dłuższego okresu kształcenia, ale i z wypełniania obowiązków rodzinnych związanych z wychowywaniem potomstwa.

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, we wszystkich grupach wiekowych odnotowano wyższy poziom zaangażowania zawodowego mieszkańców wsi. Najwyższy wskaźnik zatrudnienia zarówno dla mieszkańców wsi, jak i miast odnotowano w grupie wiekowej 35-44 lata. Natomiast największą różnicę we wskaźniku zatrudnienia zaobserwowano w grupie wiekowej 55-64 lata – 7,3 p.proc. na rzecz mieszkańców wsi. Wysoką rozbieżność między wskaźnikami zatrudnienia odnotowano również w grupie wiekowej 15-24 lata i 45-54 lata (po 6,0 p.proc. na rzecz osób zamieszkałych na wsi).

Wykształcenie to kolejna cecha różnicująca sytuację na rynku pracy poszczególnych osób. Generalnie – im wyższy poziom ukończonego wykształcenia – tym większe są szanse na podjęcie pracy, chociaż nawet studia wyższe nie są gwarancją pełnego sukcesu w znalezieniu pracy, szczególnie na początkowym etapie. W populacji pracujących najliczniejszą grupę stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem zasadniczym zawodowym (27,7%) oraz wyższym (27,0%), następnie policealnym i średnim zawodowym (26,2%), co najwyżej gimnazjalnym (9,8%) i średnim ogólnokształcącym (9,3%).

Pracujące kobiety charakteryzowały się generalnie wyższym poziomem wykształcenia niż pracujący mężczyźni. Wśród pracujących pań niemal co trzecia legitymowała się dyplomem wyższej uczelni, podczas gdy wśród panów jedynie co piąty posiadał wyższe wykształcenie. Wykształcenie co najmniej średnie posiadało 72,3% pracujących kobiet wobec 54,5% pracujących mężczyzn.

Struktura pracujących mieszkańców miast i wsi różniła się na niekorzyść mieszkańców wsi. Podczas gdy 78,6% mieszkańców miast legitymowało się wykształceniem przynajmniej średnim, to wśród mieszkańców wsi udział ten wyniósł 50,3%. Udział pracujących legitymujących się wykształceniem wyższym w miastach był ponad dwukrotnie wyższy niż na wsi (40,1% wobec 17,1%). Z kolei odsetek osób pracujących o wykształceniu gimnazjalnym i niższym był na wsi prawie 4,5-krotnie wyższy niż w miastach (14,7% wobec 3,3%).

Tabl. 8. Wskaźnik zatrudnienia według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Poziom wykształcenia				
		wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i niższe
		w %				
Ogółem.....	45,5	71,0	55,8	38,5	55,0	16,2
Mężczyźni	52,4	74,9	63,7	47,3	60,1	22,2
Kobiety	38,9	68,4	47,6	33,9	46,0	11,3
Miasta	43,1	69,3	48,1	32,3	42,1	8,0
mężczyźni.....	49,0	72,1	56,2	41,4	47,9	11,7
kobiety	37,8	67,2	40,1	27,5	32,5	5,2
Wieś.....	47,4	74,2	64,8	46,2	62,3	19,5
mężczyźni.....	55,0	81,1	71,9	54,6	66,8	26,3
kobiety	39,8	70,3	56,9	41,8	54,1	13,9

Poziom wykształcenia danej osoby jest czynnikiem w znacznym stopniu determinującym jej pozycję na rynku pracy – osobom lepiej wykształconym i posiadającym konkretne kwalifikacje zawodowe łatwiej jest znaleźć miejsce pracy.

Najwyższy wskaźnik zatrudnienia odnotowano wśród osób legitymujących się wykształceniem wyższym – 71,0% populacji posiadającej dyplom wyższej uczelni wykonywało pracę. Wskaźnik o 6,5 p.proc. wyższy odnotowano w przypadku mężczyzn (74,9%). Oznacza to, że mimo iż więcej kobiet zdobywa wyższe wykształcenie, to pracę zawodową podejmuje mniejszy ich odsetek niż tak samo wykształconych mężczyzn.

Relatywnie wysokie wskaźniki zatrudnienia odnotowano również w przypadku osób o wykształceniu policealnym i średnim zawodowym (55,8%) oraz zasadniczym zawodowym (55,0%). Można stwierdzić, że przynajmniej 55% subpopulacji legitymującej się wskazanymi poziomami wykształcenia podjęła pracę. Szczególnie wysoki wskaźnik zatrudnienia odnotowano w przypadku mężczyzn z wykształceniem zasadniczym zawodowym zamieszkałych na wsi (66,8%).

Wykształcenie średnie ogólnokształcące nie daje absolwentom konkretnych kwalifikacji. Znajduje to odzwierciedlenie we wskaźniku zatrudnienia (38,5%), który jest zdecydowanie niższy niż w przypadku osób legitymujących się wykształceniem wyższym, policealnym i średnim zawodowym, jak również zasadniczym zawodowym.

Najniższy wskaźnik zatrudnienia odnotowano wśród osób z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym (16,2%), przy czym w przypadku mężczyzn był on niemal dwukrotnie wyższy niż wśród kobiet (22,2% wobec 11,3%). Wskaźnik ten był również znacząco wyższy dla osób zamieszkałych na wsi – 19,5%, podczas gdy dla mieszkańców miast wyniósł 8,0%.

Wskaźnik zatrudnienia był dość zróżnicowany terytorialnie. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w powiatach: staszowskim (48,9%) i kieleckim (48,5%), a najniższą w powiatach: skarżyskim (38,7%) i koneckim (40,9%).

Dla charakterystyki osób pracujących ważną informacją jest status zatrudnienia.

Tabl. 9. Pracujący według statusu zatrudnienia, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Pracownicy najemni	Pracujący na własny rachunek		Pomagający członkowie rodzin
				pracodawcy	niezatrudniający pracowników	
	w tys.			w %		
Ogółem	475,5	100,0	69,9	3,4	22,3	4,3
Mężczyźni	265,7	100,0	68,7	4,3	23,8	3,2
Kobiety	209,8	100,0	71,4	2,3	20,5	5,7
Miasta	203,0	100,0	85,4	4,8	9,0	0,7
mężczyźni	108,5	100,0	82,0	6,1	11,2	0,6
kobiety	94,5	100,0	89,3	3,3	6,4	0,8
Wieś	272,5	100,0	58,4	2,4	32,2	6,9
mężczyźni	157,2	100,0	59,6	3,0	32,4	4,9
kobiety	115,3	100,0	56,8	1,5	32,0	9,7

Wśród osób pracujących najliczniejszą grupę tworzyli pracownicy najemni – 332,5 tys. osób, tj. 69,9% ogółu pracujących. Udział kobiet jako pracowników najemnych (71,4%) przewyższał o 2,7 p.proc. udział mężczyzn. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania pracowników, zdecydowanie wyższy odsetek odnotowano w miastach, 85,4%, tj. o 27,0 p.proc. więcej niż na wsi.

W grupie pracowników najemnych zdecydowanie przeważali pracownicy pełnozatrudnieni (305,6 tys. osób) stanowiąc 91,9% tej grupy.

Pracujący na własny rachunek stanowili grupę liczącą 12,2 tys. osób, czyli 25,7% ogółu pracujących. Większość stanowiły osoby niezatrudniające pracowników, tj. 106,1 tys. osób, natomiast pracodawców odnotowano 16,2 tys. Oznacza to, że prawie co ósmy pracujący na własny rachunek zatrudniał pracowników najemnych. Udział pracujących na własny rachunek w ogólnej liczbie pracujących był wyższy wśród mężczyzn (28,0%) niż wśród kobiet (22,8%).

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania – zdecydowanie wyższy odsetek pracujących na własny rachunek odnotowano wśród mieszkańców wsi (34,6%) niż miast (13,8%), przy czym dotyczyło to głównie osób niezatrudniających pracowników (32,2% wobec 9,0%), natomiast odsetek pracodawców był na wsi niższy niż w miastach (2,4% wobec 4,8%).

Przewaga ogólnej liczby i udziałów pracujących na własny rachunek mieszkańców wsi nad mieszkańcami miast wynika z wysokiego udziału na wsi osób użytkujących indywidualne gospodarstwa rolne. Z tym faktem wiąże się też znaczący odsetek pomagających członków rodzin wśród ludności mieszkającej na wsi – 6,9% wobec 0,7% dla osób mieszkających w miastach.

Wyniki spisu pokazały, że w województwie świętokrzyskim najwięcej osób pracowało w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (21,7% ogółu pracujących), przy czym udział rolnictwa indywidualnego osiągnął 20,8% zbiorowości pracującej. Na kolejnych lokatach uplasowały się sekcje: przetwórstwo przemysłowe z udziałem 17,1%, handel; naprawa pojazdów samochodowych (12,8%) oraz budownictwo (9,4%). Znaczące odsetki osób pracujących skupiły również sekcje: edukacja (7,1%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (6,6%), administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (5,7%) oraz transport i gospodarka magazynowa (4,9%). Udziały pozostałych sekcji nie przekroczyły 1,8%.

W subpopulacji mężczyzn największy odsetek pracował w przetwórstwie przemysłowym (21,8%), natomiast wśród kobiet – w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (22,4%). Kobiety zdecydowanie częściej niż mężczyźni pracowały w sekcjach: edukacja (12,7% pracujących kobiet wobec 2,6% pracujących mężczyzn) oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna (12,2% wobec 2,1%). Z kolei mężczyźni częściej niż kobiety pracowali w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe (21,8% pracujących mężczyzn wobec 11,1% pracujących kobiet) oraz budownictwo (15,7% wobec 1,4%).

Analizując populację pracujących według miejsca zamieszkania, można zauważyć, że 19,7% pracujących mieszkańców miast było pracownikami przetwórstwa przemysłowego, natomiast 36,5% pracującej ludności wsi skupiało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, przy czym rolnictwo indywidualne – 35,3%.

Mieszkańcy miast częściej niż mieszkańcy wsi pracowali przede wszystkim w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych (16,4% wobec 10,1%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (9,3% wobec 4,5%), edukacja (9,6% wobec 5,2%) oraz przetwórstwo przemysłowe (19,7% wobec 15,1%). Z kolei rzadziej niż ludność wiejska osoby zamieszkałe w miastach pracowały w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (1,9% wobec 36,5%) oraz budownictwie (8,8% wobec 9,8%).

Pracownicy najemni najczęściej pracowali w przetwórstwie przemysłowym (22,6% ogółu pracowników najemnych), a pracujący na własny rachunek w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (63,4% ogółu pracujących na rachunek własny) oraz w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (12,2%). Wśród pracodawców 3 na 10 pracowało w handlu; naprawie pojazdów samochodowych, a blisko 2 na 10 w budownictwie.

Na podstawie wyników spisu, można zaobserwować, że osoby pracujące w województwie świętokrzyskim wykonywały zawody związane z wysiłkiem fizycznym. Prawie co piąta pracująca osoba zadeklarowała zawód z grupy: rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy, natomiast co szósta wykonywała zawód z grupy robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy. Co ósma osoba była pracownikiem usług osobistych lub sprzedawcą. Jedynie co piąta osoba wykonywała zawód wymagający kwalifikacji co najmniej specjalisty.

Kobiety częściej niż mężczyźni wykonywały zawód co najmniej specjalisty (26,2% pracujących kobiet wobec 13,7% pracujących mężczyzn), przy czym nieco rzadziej wykonywały zawód przedstawiciela władz publicznych, wyższego urzędnika i kierownika (5,1% wobec 5,5%). Dominującą grupę zawodową wśród mężczyzn stanowili robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (25,7% pracujących mężczyzn), a następnie rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (19,9%) oraz technicy i inny średni personel

(11,4%). Wśród kobiet najwyższym udziałem legitymowały się panie związane z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (21,8%) oraz kolejno specjaliści (21,1%) i pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (18,1%).

Osoby zamieszkałe w miastach najczęściej wykonywały zawód specjalisty (22,0% osób pracujących w miastach), a wśród ludności wiejskiej dominującą grupę zawodową stanowili rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (35,2% osób pracujących na wsi).

Pośród wszystkich grup zawodów najbardziej sfeminizowaną była grupa „Specjaliści” gdzie kobiety stanowiły 67,0%, następnie „Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy” (63,8%) oraz „Pracownicy przy pracach prostych” (62,2%). Mężczyźni dominowali najbardziej w grupach: „Siły zbrojne” (99,4%), „Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń” (92,7%) oraz „Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy” (88,4%).

Wśród najmłodszej grupy wieku, tj. 15-24 lata przeważającą grupę zawodową stanowili „Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy” (21,2% pracujących w wieku 15-24 lata), w kolejnej tj. 25-34 lata – specjaliści (17,0%), natomiast w pozostałych dziesięcioletnich grupach wieku – „Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy”.

Pracownicy najemni najczęściej wykonywali zawód należący do grupy „Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy” (20,5% ogółu pracowników najemnych), podczas gdy wśród pracujących na własny rachunek oraz pomagających członków rodziny dominującą grupę zawodów stanowili „Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy” (odpowiednio 62,6% danej grupy i 89,3%).

Wśród pracodawców najwięcej było „Przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników” (27,5% ogółu pracodawców) oraz „Pracowników usług osobistych i sprzedawców” (23,8%).

4. Bezrobotni

Według danych NSP 2011, w marcu 2011 r. liczba osób bezrobotnych w województwie świętokrzyskim wyniosła 79,1 tys. osób. Większość stanowili mężczyźni, tj. 42,9 tys. osób (54,3%). Liczebność bezrobotnych kobiet wyniosła 36,2 tys. osób (45,7%). Proporcje te kształtowały się podobnie jak w kraju, gdzie również przeważali mężczyźni stanowiąc 52,8% ogółu bezrobotnych.

W populacji osób bezrobotnych nieznacznie przeważali mieszkańcy miast – 39,8 tys. osób – których udział osiągnął 50,4%. Udział bezrobotnych mężczyzn w subpopulacji wiejskiej (54,9%) był nieco większy niż w miejskiej (o 1,2 p.proc.).

Tabl. 10. Bezrobotni według wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Wiek (w latach):					
			15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 +
	w tys.		w %					
Ogółem	79,1	100,0	23,1	31,1	18,4	19,4	7,8	x
Mężczyźni	42,9	100,0	24,0	29,9	16,9	19,3	9,8	x
Kobiety	36,2	100,0	22,1	32,6	20,1	19,5	5,5	x
Miasta	39,8	100,0	19,0	30,8	18,2	22,1	9,7	x
mężczyźni	21,9	100,0	19,9	30,5	16,9	20,9	11,5	x
kobiety	18,0	100,0	18,0	31,1	19,8	23,4	7,5	x
Wieś	39,3	100,0	27,3	31,5	18,5	16,7	5,9	x
mężczyźni	21,1	100,0	28,2	29,3	16,9	17,6	7,9	x
kobiety	18,2	100,0	26,2	34,0	20,4	15,7	3,6	x

Osoby bezrobotne to w przeważającej części osoby w wieku produkcyjnym (99,7%), przy czym 72,5% - to osoby w wieku produkcyjnym mobilnym.

Na brak pracy najbardziej narażone były osoby młode. Ponad połowa osób bezrobotnych nie przekroczyła 35 roku życia (54,3%). Prawidłowość tą odnotowano zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet. Udziały osób w wieku 15-34 lata we wskazanych subpopulacjach wyniosły odpowiednio: 53,9% i 54,7%. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania udział ten był znacznie wyższy w przypadku mieszkańców wsi niż miast (o 9,0 p.proc.) i osiągnął 58,8%.

W poszczególnych subpopulacjach bezrobotnych wydzielonych ze względu na płeć, wiek i miejsce zamieszkania najwyższy udział miały osoby w wieku 25-34 lata. Następnie w subpopulacji zamieszkującej miasta osoby w wieku 45-54 lata, a w wiejskiej – w wieku 15-24 lata.

W populacji bezrobotnych niemal co trzynasta osoba była w wieku 55 lat i więcej. Udział bezrobotnych dla tej grupy wiekowej był wyższy w przypadku mężczyzn niż kobiet (o ponad 2 p.proc.) oraz blisko dwukrotnie wyższy w przypadku osób zamieszkałych w mieście.

Tabl. 11. Stopa bezrobocia według wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Wiek (w latach):					
		15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 +
	w %						
Ogółem.....	14,3	33,3	16,1	10,9	11,2	9,3	x
Mężczyźni	13,9	31,2	14,9	10,2	11,6	10,1	x
Kobiety	14,7	36,3	17,7	11,6	10,8	8,0	x
Miasta	16,4	38,3	17,7	12,8	14,1	12,3	x
mężczyźni.....	16,8	38,0	17,5	12,6	15,0	13,1	x
kobiety	16,0	38,8	17,9	12,9	13,1	11,0	x
Wieś.....	12,6	30,4	14,8	9,5	8,8	6,6	x
mężczyźni.....	11,8	27,6	12,9	8,5	9,0	7,5	x
kobiety	13,6	34,8	17,5	10,5	8,6	5,1	x

W poszczególnych grupach wiekowych odnotowano znaczne zróżnicowanie natężenia zjawiska bezrobocia. O trudności w aktywizacji i zetknięciu się z realiami rynku pracy świadczy stopa bezrobocia. Najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w najmłodszej grupie wiekowej (15-24 lata) – 33,3%, co oznacza, że 1/3 osób aktywnych zawodowo w tym wieku (pracujących lub gotowych podjąć pracę i aktywnie tej pracy poszukujących) nie mogła znaleźć pracy w marcu 2011 r. W trudniejszej sytuacji były kobiety niż mężczyźni w omawianej grupie wiekowej (różnica w stopie bezrobocia według płci wyniosła nieco ponad 5 p.proc.), a także znacznie trudniej było znaleźć pracę mieszkańcom miast niż wsi (różnica wyniosła niemal 8 p.proc.). W pozostałych grupach wiekowych, poza grupą osób w wieku 25-34 lata wartości stopy bezrobocia były zbliżone i zawierały się w przedziale 9,3%-11,2%.

Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia pokazuje znaczący udział osób o wykształceniu poniżej średniego. Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym stanowiły 30,4% ogółu bezrobotnych, a osoby z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym 13,9%. Odnotowano także wysoki udział osób o wykształceniu policealnym i średnim zawodowym, czyli tych które paradoksalnie posiadają konkretny zawód (26,3%). Udział ten był wyższy niż liczony dla populacji ogółem w wieku 15 lat i więcej (20,4%). Generalnie – im wyższy poziom ukończonego wykształcenia – tym większe powinny być szanse na podjęcie pracy, ale w obecnych realiach nawet studia wyższe nie są gwarancją pełnego sukcesu w znalezieniu pracy, szczególnie w początkowym etapie. Tezę tę potwierdza fakt, że najmniej było osób bezrobotnych legitymujących się wykształceniem średnim ogólnokształcącym (13,2%), a dopiero w następnej kolejności wyższym (16,1%).

Bezrobotni mężczyźni byli z reguły słabiej wykształceni niż bezrobotne kobiety. Podczas gdy 46,1% bezrobotnych mężczyzn legitymowało się wykształceniem przynajmniej średnim, to analogiczny odsetek kobiet wyniósł 66,9%.

Podobnie wśród mieszkańców wsi więcej było osób gorzej wykształconych. Wśród zamieszkających na wsi, wykształceniem co najmniej średnim legitymowało się 49,5% osób bezrobotnych, natomiast w miastach – 61,6%.

Natężenie bezrobocia w znacznym stopniu zależy od poziomu wykształcenia. Mierzone poziomem stopy bezrobocia, najwyższe odnotowano wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (19,1%) oraz średnim ogólnokształcącym (19,1%), a najniższe – wśród osób z wykształceniem wyższym (9,0%).

Tabl. 12. Stopa bezrobocia według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Poziom wykształcenia				
		wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i niższe
		w %				
Ogółem	14,3	9,0	14,3	19,1	15,4	19,1
Mężczyźni	13,9	7,8	13,4	17,7	14,6	20,5
Kobiety	14,7	9,9	15,6	20,1	17,3	16,8
Miasta	16,4	8,9	15,7	22,2	22,4	41,5
mężczyźni	16,8	8,4	15,4	21,0	21,1	42,6
kobiety	16,0	9,3	16,1	23,1	25,5	39,4
Wieś	12,6	9,2	13,1	16,3	12,4	13,7
mężczyźni	11,8	6,6	11,7	14,4	11,7	14,9
kobiety	13,6	10,8	15,1	17,5	13,9	11,7

Biorąc pod uwagę płeć i natężenie bezrobocia, można zauważyć, że w najgorszej sytuacji na rynku pracy byli mężczyźni legitymujący się co najwyżej wykształceniem gimnazjalnym (stopa bezrobocia w ich przypadku osiągnęła 20,5%). Podobnie było w miastach, gdzie stopa bezrobocia wyniosła 41,5%, a dla mężczyzn – 42,6%. Z kolei na wsi największe natężenie odnotowano wśród kobiet z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (17,5%).

Dla analizy zjawiska bezrobocia istotne są również dane dotyczące długości okresu poszukiwania pracy przez osoby bezrobotne.

Tabl. 13. Bezrobotni według okresu poszukiwania pracy, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Okres poszukiwania pracy (w miesiącach)						
		do 1 miesiąca	2 - 3	4 - 6	7 - 12	13 - 24	24 miesiące i więcej	
		w tys.	w %					
Ogółem	79,1	100,0	4,2	15,7	24,9	31,7	12,8	10,7
Mężczyźni	42,9	100,0	3,9	16,3	25,6	31,2	12,8	10,1
Kobiety	36,2	100,0	4,6	14,9	24,1	32,3	12,8	11,3
Miasta	39,8	100,0	4,4	16,6	23,3	29,1	14,1	12,4
mężczyźni	21,9	100,0	4,2	17,4	23,9	28,5	14,2	11,7
kobiety	18,0	100,0	4,6	15,6	22,6	29,8	14,0	13,2
Wieś	39,3	100,0	4,0	14,8	26,5	34,3	11,4	8,9
mężczyźni	21,1	100,0	3,6	15,2	27,3	34,1	11,4	8,4
kobiety	18,2	100,0	4,5	14,3	25,6	34,7	11,5	9,5

Niezależnie od grupy wiekowej, płci i miejsca zamieszkania, najwięcej osób poszukiwało pracy od 7 do 12 miesięcy (przeciętnie ok 1/3 grupy). Natomiast ok. ¼ populacji osób bezrobotnych pozostawała bez pracy od 4-6 miesięcy.

Jeżeli okres poszukiwania pracy przekracza 12 miesięcy można mówić już o bezrobociu długotrwałym.

Zgodnie z wynikami spisu, ponad 23% stanowiły osoby długotrwale bezrobotne, przy czym udział długotrwale bezrobotnych kobiet był nieco większy niż mężczyzn (o 1,2 p.proc.) i osiągnął 24,1%. Miejsce zamieszkania bardziej różnicuje populację. Udział długotrwale bezrobotnych mieszkańców miast był o 6,2 p.proc. wyższy niż mieszkańców wsi i wyniósł 26,5%.

Wśród osób długotrwale bezrobotnych w wieku 15-44 lata przeważały osoby poszukujące pracy od 1-2 lat, natomiast w starszych grupach wieku większość stanowiły osoby poszukujące pracy co najmniej 2 lata.

Tabl. 14. Bezrobotni według okresu poszukiwania pracy i wieku w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Okres poszukiwania pracy (w miesiącach)					
			do 1 miesiąca	2 - 3	4 - 6	7 - 12	13 - 24	24 miesiące i więcej
	w tys.		w %					
Ogółem.....	79,1	100,0	4,2	15,7	24,9	31,7	12,8	10,7
15 -24 lata	18,3	100,0	5,2	18,5	29,5	34,1	9,6	3,0
25 – 34	24,6	100,0	4,7	16,7	26,7	31,8	12,2	7,8
35 – 44	14,5	100,0	4,0	14,9	23,1	31,6	13,6	12,6
45 – 54	15,4	100,0	2,5	12,8	20,5	30,6	15,9	17,6
55 – 64	6,2	100,0	3,2	12,6	19,4	27,4	14,5	23,0
65 lat i więcej	x	x	x	x	x	x	x	x

Na długość okresu poszukiwania pracy wpływa również poziom wykształcenia. Osoby bezrobotne lepiej wykształcone, relatywnie częściej poszukiwały pracy przez krótszy okres. Wśród osób z wykształceniem wyższym było najmniej osób długotrwale bezrobotnych (18,9%). Z kolei najczęściej status osoby długotrwale bezrobotnej miały osoby legitymujące się co najwyżej wykształceniem gimnazjalnym (27,7%). Z najliczniejszej grupy, którą stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, ponad 1/4 była długotrwale bezrobotna, a niemal 1/3 poszukiwała pracy 7 do 12 miesięcy.

Tabl. 15. Bezrobotni według okresu poszukiwania pracy i poziomu wykształcenia w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Okres poszukiwania pracy (w miesiącach)					
			do 1 miesiąca	2 - 3	4 - 6	7 - 12	13 - 24	24 miesiące i więcej
	w tys.		w %					
Ogółem.....	79,1	100,0	4,2	15,7	24,9	31,7	12,8	10,7
Wyższe	12,7	100,0	6,2	18,2	26,5	30,3	12,3	6,6
Policealne i średnie zawodowe	20,8	100,0	4,3	15,7	24,6	31,9	13,2	10,3
Średnie ogólnokształcące	10,4	100,0	4,1	17,4	27,0	32,1	11,2	8,1
Zasadnicze zawodowe....	24,1	100,0	3,7	14,2	23,9	32,5	12,9	12,8
Gimnazjalne i niższe	11,0	100,0	2,8	14,3	23,9	31,2	13,8	13,9

Bezrobocie jest w województwie świętokrzyskim wyraźnie zróżnicowane terytorialnie. Pomędzy powiatami występują znaczne różnice skali tego zjawiska. Największe natężenie bezrobocia mierzone stopą bezrobocia odnotowano w powiatach: skarżyskim (20,9%), koneckim (19,6%) i ostrowieckim (19,6%), a najniższe w powiatach: buskim (8,4%), pińczowskim (9,8%) i sandomierskim (9,6%).

5. Bierni zawodowo

Zgodnie z wynikami NSP, w marcu 2011 r. populacja osób biernych zawodowo w województwie świętokrzyskim liczyła 491,6 ty. osób, tj. 47,0% ludności w wieku 15 lat i więcej z określonym statusem na rynku pracy.

Tabl. 16. Bierni zawodowo według wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Wiek (w latach):					
			15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 +
	w tys.		w %					
Ogółem	491,6	100,0	22,6	6,6	4,6	7,4	22,4	36,4
Mężczyźni	198,4	100,0	26,6	5,4	4,8	8,0	21,9	33,3
Kobiety	293,2	100,0	19,9	7,5	4,5	7,0	22,7	38,4
Miasta	228,1	100,0	20,3	6,4	4,7	7,8	25,7	35,2
mężczyźni	90,9	100,0	24,6	5,8	4,9	7,9	23,6	33,2
kobiety	137,2	100,0	17,4	6,8	4,5	7,7	27,1	36,4
Wieś	263,4	100,0	24,6	6,8	4,6	7,0	19,5	37,4
mężczyźni	107,5	100,0	28,2	5,2	4,8	8,1	20,3	33,4
kobiety	156,0	100,0	22,2	8,0	4,5	6,3	18,9	40,2

Większość populacji biernej zawodowo stanowiły kobiety (59,6%). Kobiety również częściej niż mężczyźni pozostawały w stanie bierności zawodowej. Na 100 kobiet w wieku 15 lat i więcej z ustalonym statusem na rynku pracy 54 były bierne zawodowo, podczas gdy wśród mężczyzn analogiczny wskaźnik wyniósł 39. Z kolei nie ma znaczącej rozbieżności w częstości występowania bierności wśród mieszkańców miast i wsi, wskaźniki wyniosły: 48 osób na 100 mieszkańców miast w wieku 15 lat i więcej z ustalonym statusem na rynku pracy i 46 w przypadku wsi.

Osoby bierne zawodowo to przede wszystkim osoby będące w wieku produkcyjnym (47,0% ogółu biernych zawodowo), przy czym osoby w wieku produkcyjnym mobilnym stanowiły ponad 50% tej grupy. Drugi co do wielkości udział miały osoby w wieku poprodukcyjnym (43,8%), a najmniejszy – osoby w wieku przedprodukcyjnym (9,2%).

Biorąc pod uwagę strukturę wiekową można zauważyć, że najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 65 lat i więcej, tj. w przeważającej części emeryci i renciści. Liczną grupę stanowiły również osoby w wieku 15-24 lata. W grupie tej przeważała młodzież kontynuująca naukę. Równie liczną grupę stanowiły osoby w wieku 55-64 lata (w grupie tej znalazły się kobiety, które przechodzą wcześniej na emeryturę niż mężczyźni).

Osoby bierne zawodowo charakteryzowały się z reguły niskim poziomem wykształcenia. Prawie 47% biernych zawodowo legitymowało się wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym. Największy udział biernych o tym właśnie poziomie wykształcenia odnotowano wśród osób w wieku 15-24 lata (65,0%). Drugi co do wielkości udział w najmłodszej grupie wiekowej dotyczył osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (22,2%). Wielkości te wynikały z faktu, że dotyczą młodzieży, która konty-

nuowała naukę, więc proces jej aktywizacji zawodowej jeszcze się nie rozpoczął, lub wystąpiła czasowa przerwa spowodowana uzupełnianiem wykształcenia.

Osób biernych zawodowo z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym relatywnie dużo odnotowano również w grupie wiekowej 65 lat i więcej (61,4%).

Tabl. 17. Bierni zawodowo według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Poziom wykształcenia				
			wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i niższe
	w tys.		w %				
Ogółem.....	491,6	100,0	8,1	15,8	12,2	17,1	46,8
Mężczyźni	198,4	100,0	6,8	15,1	8,4	22,9	46,7
Kobiety	293,2	100,0	8,9	16,3	14,8	13,1	46,9
Miasta	228,1	100,0	12,3	22,6	16,2	17,4	31,4
mężczyźni.....	90,9	100,0	11,6	22,0	11,4	23,5	31,4
kobiety	137,2	100,0	12,8	23,0	19,4	13,3	31,4
Wieś	263,4	100,0	4,4	10,0	8,7	16,8	60,2
mężczyźni.....	107,5	100,0	2,8	9,3	5,9	22,3	59,7
kobiety	156,0	100,0	5,5	10,4	10,7	13,0	60,5

Zgodnie z wcześniejszymi wnioskami dotyczącymi poziomu wykształcenia ludności w wieku 15 lat i więcej, również w subpopulacji biernych zawodowo występowały podobne prawidłowości, tj. kobiety były lepiej wykształcone niż mężczyźni (wykształcenie co najmniej średnie posiadało 40,0% biernych zawodowo kobiet, tj. o 9,6 p.proc. więcej niż w przypadku mężczyzn). Ponadto mieszkańcy miast również byli lepiej wykształceni niż zamieszkali na wsi. Analogiczne wskaźniki wyniosły dla nich odpowiednio: 51,2% i 23,1%.

Dla charakterystyki populacji biernych zawodowo ważne jest również doświadczenie zawodowe, tj. staż, który odbyła osoba bierna. Prawie 53% osób biernych zawodowo w województwie świętokrzyskim pracowało zanim weszło w stan bierności zawodowej, a ponad 15% biernych pracowało w okresie 8 lat przed badaniem.

Tabl. 18. Bierni zawodowo według doświadczenia zawodowego, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Uprzednio pracujący		Dotychczas niepracujący
	razem	w tym w okresie 2003-2011	
	bierni zawodowo = 100		
Ogółem.....	52,9	15,3	47,0
Mężczyźni	52,0	15,8	47,9
Kobiety	53,5	14,9	46,4
Miasta	58,6	18,6	41,3
mężczyźni.....	55,4	19,1	44,5
kobiety	60,7	18,3	39,2
Wieś	48,0	12,4	52,0
mężczyźni.....	49,2	13,1	50,8
kobiety	47,2	11,9	52,8

Strukturę biernych zawodowo według doświadczenia na rynku pracy silnie różnicuje wiek. Największy udział uprzednio pracujących wśród biernych zawodowo można zaobserwować wśród ludności w wieku 65 lat i więcej, zarówno wśród mężczyzn (48,8%), jak i wśród kobiet (47,5%). Odmienna sytuacja miała miejsce w przypadku osób biernych zawodowo, które dotychczas nie pracowały. Przeważającą grupę wiekową stanowiły bowiem osoby najmłodsze, tj. w wieku 15-24 lata. Najmłodszy mężczyźni stanowili 53,2% subpopulacji, która dotychczas nie podjęła pracy bądź innej formy aktywności ekonomicznej w swojej zbiorowości, natomiast najmłodsze kobiety – 40,2%.

Tabl. 19. Bierni zawodowo według doświadczenia zawodowego i wieku w 2011 r.

Wyszczególnienie	Uprzednio pracujący		Dotychczas niepracujący	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
	w %			
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
15 -24 lata.....	2,1	2,3	53,2	40,2
25 – 34.....	3,0	5,8	8,1	9,3
35 – 44.....	4,3	4,6	5,4	4,4
45 – 54.....	9,9	8,6	6,0	5,1
55 – 64.....	32,0	31,2	10,9	13,0
65 lat i więcej	48,8	47,5	16,5	27,9

Analizując poziom wykształcenia osób biernych zawodowo można zauważyć ogólną prawidłowość, że osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym stanowiły większość w porównaniu z ludnością legitymującą się innym poziomem wykształcenia, bez względu na doświadczenie i płeć. Na przeciwnym biegunie uplasowały się osoby z wykształceniem wyższym, a zwłaszcza mężczyźni spośród których zaledwie 6,3% dotychczas nie pracowało.

Tabl. 20. Bierni zawodowo według doświadczenia zawodowego, płci i wykształcenia w 2011 r.

Wyszczególnienie	Uprzednio pracujący		Dotychczas niepracujący	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
	w %			
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
Wyższe	7,4	9,3	6,3	8,4
Policealne i średnie zawo- dowe	19,4	21,4	10,5	10,5
Średnie ogólnokształcące ...	5,3	12,9	11,8	16,9
Zasadnicze zawodowe	31,5	16,9	13,5	8,8
Gimnazjalne i niższe.....	36,4	39,5	58,0	55,4

Dokonując charakterystyki populacji biernej zawodowo nie można pominąć przyczyn bierności zawodowej. Zgodnie z wynikami NSP, najistotniejszą przyczyną bierności zawodowej w marcu 2011 r. w województwie świętokrzyskim, podobnie jak w kraju było korzystanie ze świadczeń emerytalnych. Tę przyczynę zadeklarowało 47,5% ogółu biernych zawodowo. Informacja ta świadczy o dużym zróżnicowaniu populacji biernej zawodowo według przyczyn bierności i wieku. Podczas, gdy korzystanie ze świadczeń emerytalnych była przyczyną bierności najczęściej występującą wśród biernych zawodowo w wieku 65 lat i więcej (udział emerytów w tej grupie wiekowej wyniósł 90,5%), to druga co do znaczenia przyczyna bierności zawodowej, czyli nauka, uzupełnianie kwalifikacji, która dotyczyła nieco ponad 1/5 ogółu biernych zawodowo, dominowała wśród biernych zawodowo w wieku 15-24 lata (udział osób uczących się w tej grupie wyniósł 87,5%). Do innych istotnych przyczyn bierności można

zaliczyć następnie własną chorobę, niepełnosprawność. Tę przyczynę zadeklarowało 10,8% ogółu biernych zawodowo. Z kolei obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu (np. opieka nad dziećmi lub innymi osobami wymagającymi opieki) wskazało 5,6% osób biernych zawodowo, a 2,6% powołało się na inne powody osobiste lub rodzinne. Dość znaczna grupa biernych zawodowo (11,3%) podała tzw. inne przyczyny (były to np. osoby, które nie chciały podejmować żadnej pracy zawodowej).

Największą różnicę w strukturze biernych zawodowo według przyczyn bierności i płci można zaobserwować wśród biernych sprawujących obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu. Tę przyczynę podało 8,9% kobiet i zaledwie 0,6% mężczyzn. Z kolei największa różnica w strukturze biernych zawodowo według przyczyn bierności i miejsca zamieszkania wystąpiła wśród biernych pobierających świadczenia emerytalne (tę przyczynę podało 49,5% mieszkańców miast, tj. o 3,8 p.proc. więcej niż w przypadku wsi) oraz wśród osób uczących się (wskazało ten powód 18,5% zamieszkałych w miastach, tj. o 3,4 p.proc. mniej niż na wsi).

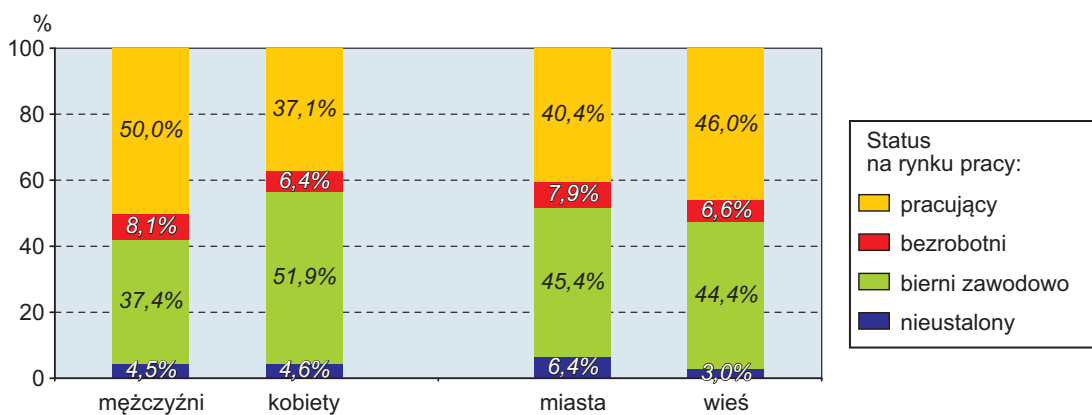
Tabl. 21. Bierni zawodowo według przyczyn bierności, płci i miejsca zamieszkania w 2011 r.

Wyszczególnienie	Ogółem		Mężczyźni	Kobiety	Miasta	Wieś
	w tys.	w %				
Ogółem.....	491,6	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Zniechęcenie bezskutecznością poszukiwań pracy.....	4,2	0,9	1,1	0,7	0,9	0,8
Wyczerpanie wszystkich możliwości znalezienia pracy....	3,4	0,7	0,9	0,6	0,8	0,6
Nauka, uzupełnianie kwalifikacji.....	100,0	20,3	24,1	17,8	18,5	21,9
Obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu	27,4	5,6	0,6	8,9	4,8	6,3
Choroba, niepełnosprawność	53,2	10,8	14,6	8,3	10,3	11,3
Inne powody osobiste lub rodzinne.....	12,6	2,6	2,0	2,9	2,2	2,9
Emerytura	233,5	47,5	42,5	50,9	49,5	45,7
Oczekiwanie na powrót do pracy.....	1,5	0,3	0,4	0,2	0,3	0,3
Inne przyczyny.....	55,5	11,3	13,7	9,7	12,6	10,1

Analizując zróżnicowanie przestrzenne pod względem bierności zawodowej, można zauważyć, że najwyższy odsetek osób biernych zawodowo w populacji z ustalonym statusem na rynku pracy odnotowano w powiatach: koneckim i skarżyskim. We wskazanych powiatach ponad połowa mieszkańców nie pracowała, nie poszukiwała pracy, jak również nie była gotowa jej podjąć. W pozostałych powiatach większość stanowiła grupa aktywna zawodowo a najkorzystniejszą sytuację odnotowano w powiatach kieleckim i staszowskim, gdzie bierność zawodową zadeklarowało jedynie 44% badanej populacji.

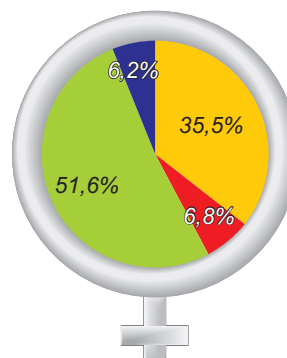
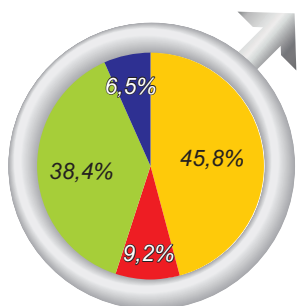
AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI W WIEKU 15 LAT I WIĘCEJ WEDŁUG PŁCI I MIEJSCA ZAMIESZKANIA W 2011 R.

a) OGÓŁEM

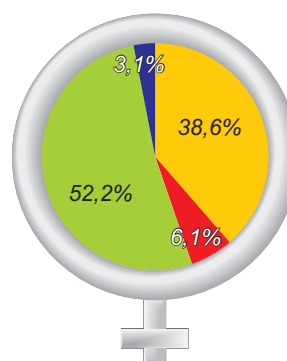
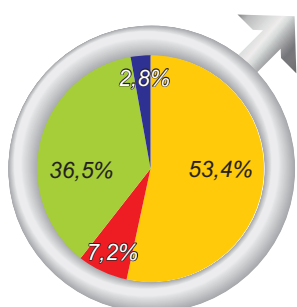

b) WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA I PŁCI

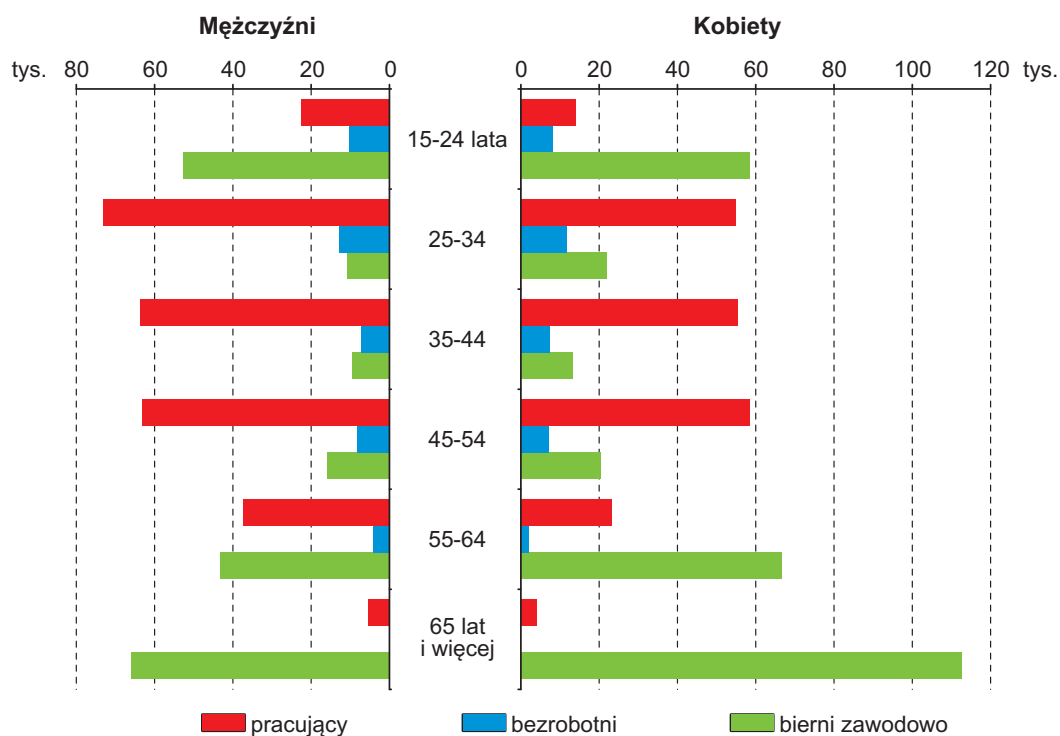
Miasta

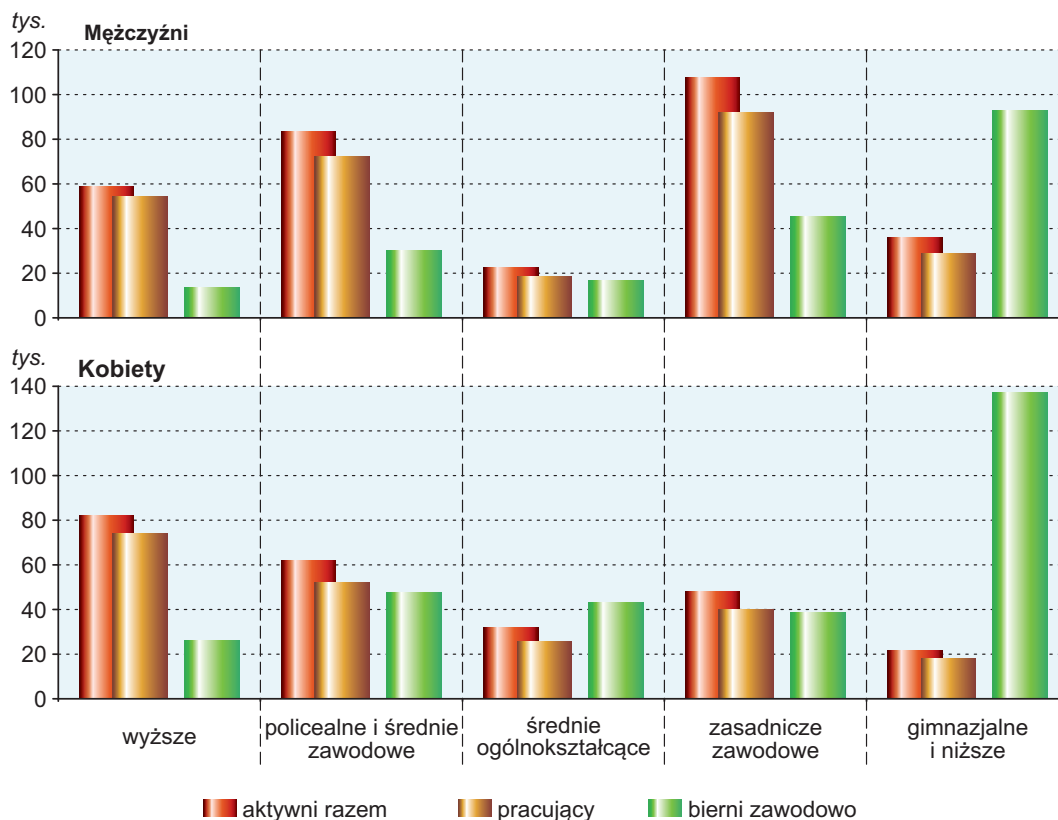
Wieś

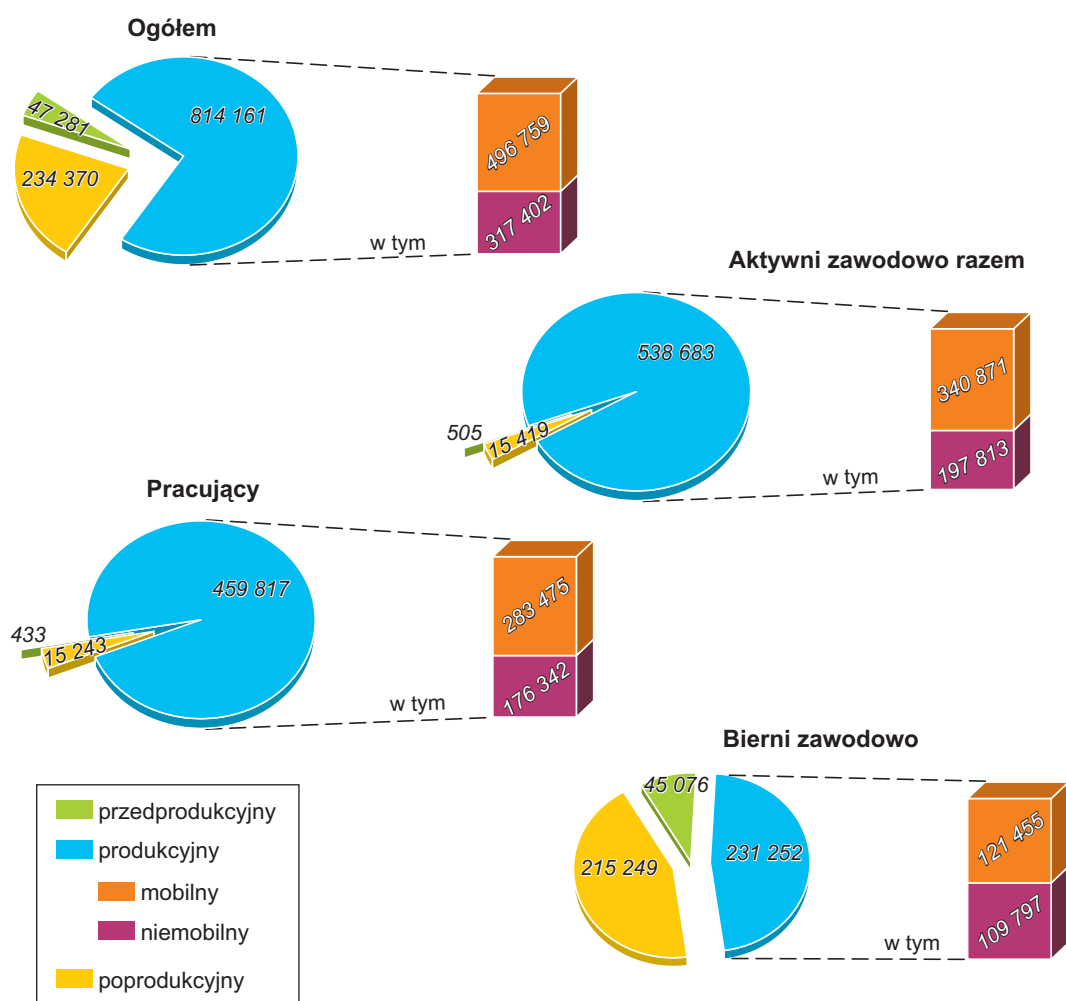
AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI W WIEKU 15 LAT I WIĘCEJ WEDŁUG PŁCI I WIEKU W 2011 R.

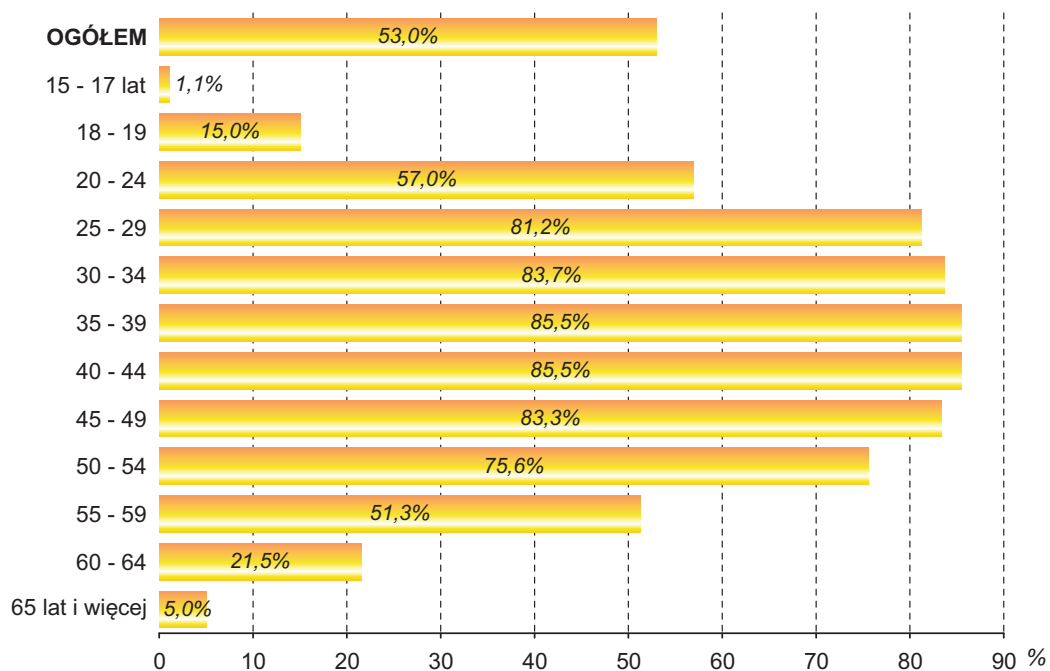
AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI W WIEKU 15 LAT I WIĘCEJ WEDŁUG PŁCI I POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W 2011 R.

AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI W WIEKU 15 LAT I WIĘCEJ WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W 2011 R.

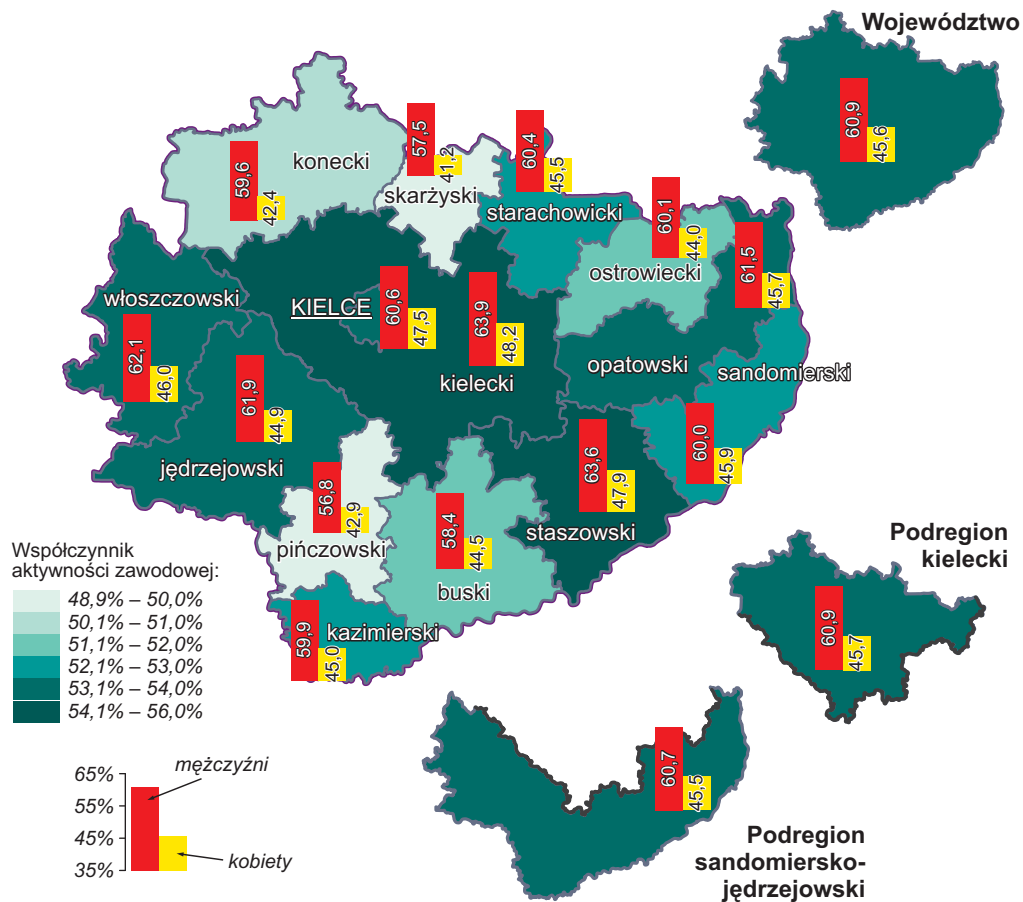

WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ WEDŁUG GRUP WIEKU W 2011 R.

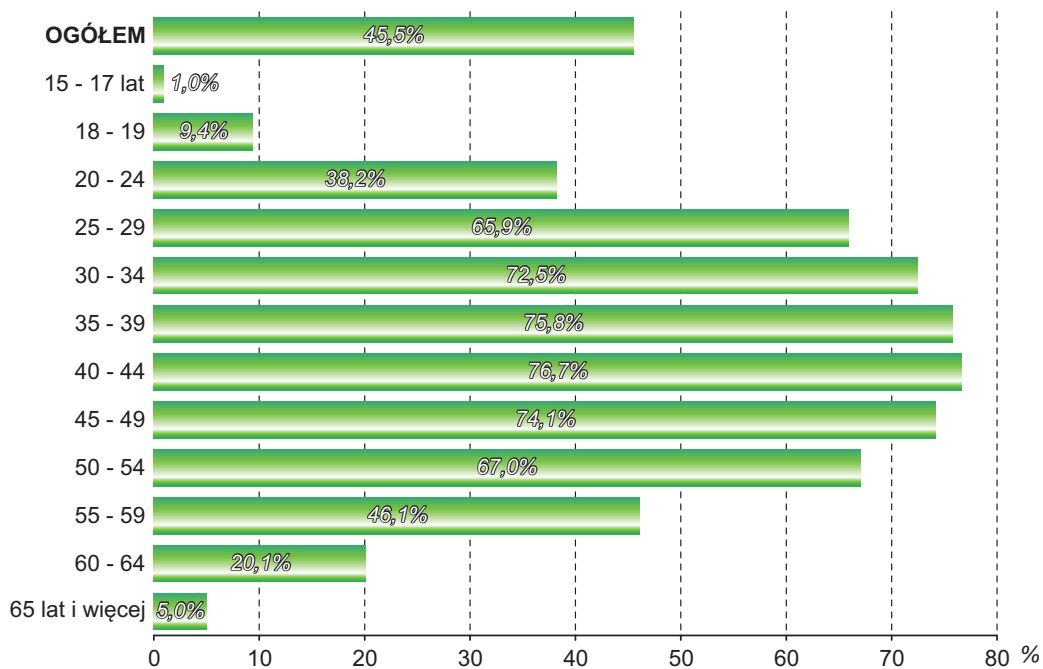

**WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ
WEDŁUG PŁCI ORAZ PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2011 R.**

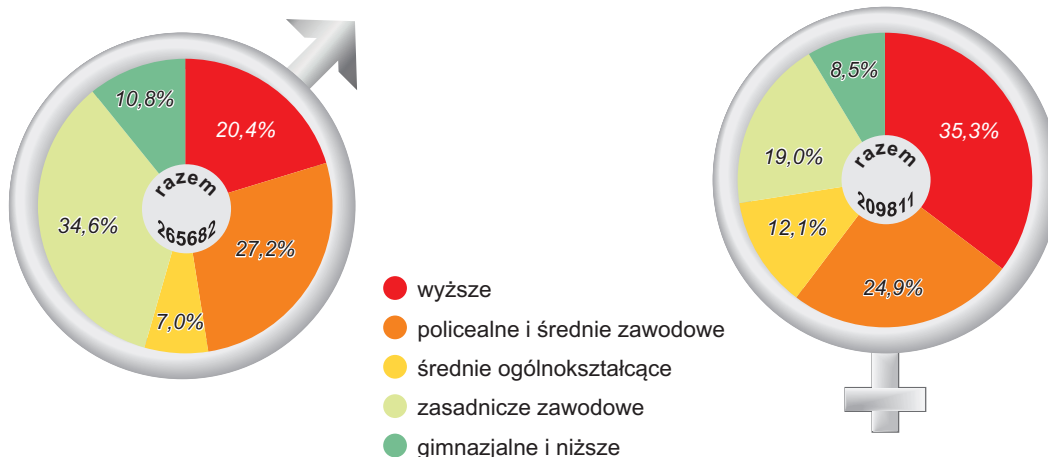

WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA WEDŁUG GRUP WIEKU W 2011 R.

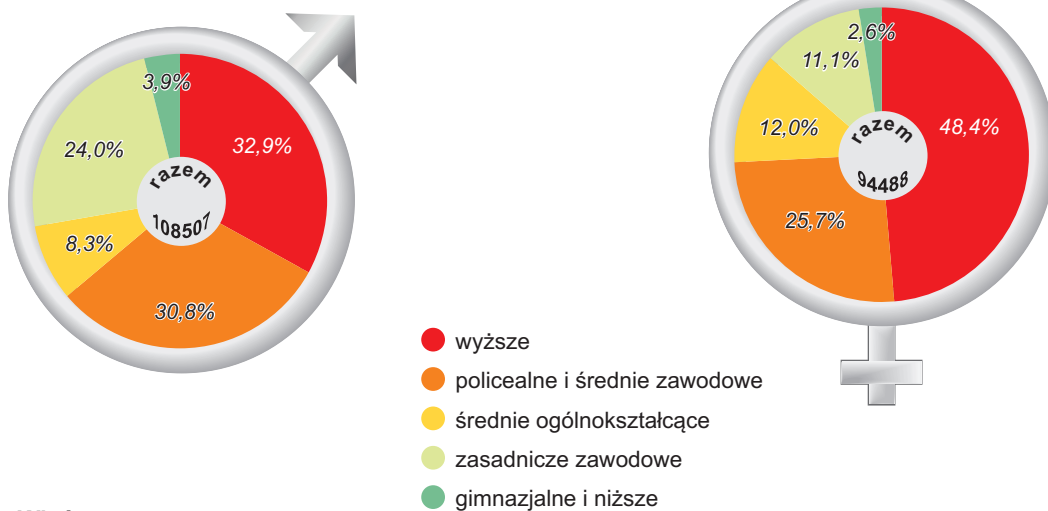
**PRACUJĄCY WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA,
PŁCI I MIEJSCA ZAMIESZKANIA W 2011 R.**

a) WEDŁUG PŁCI

b) WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA I PŁCI

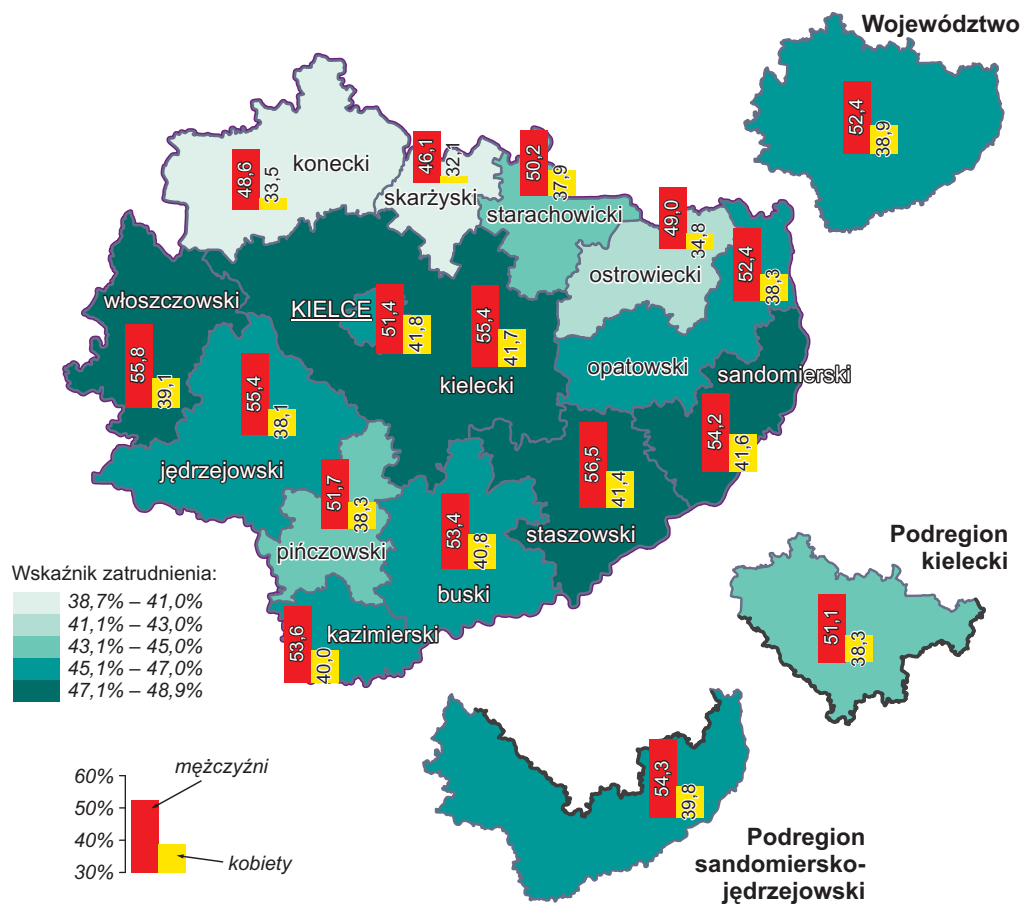
Miasta

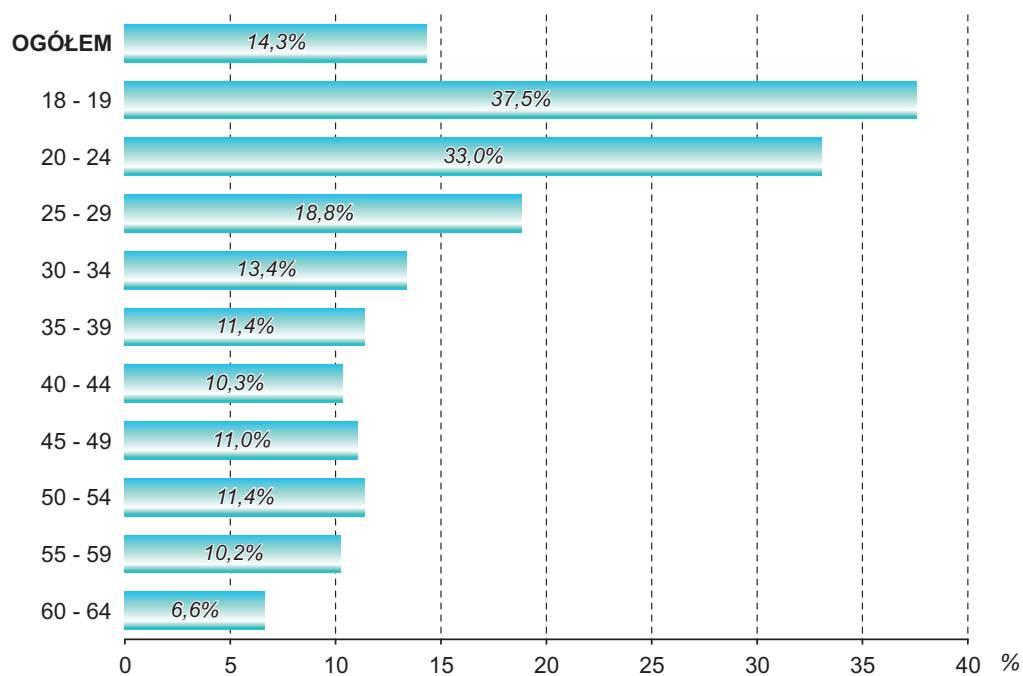
Wieś

WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA WEDŁUG PŁCI ORAZ PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2011 R.

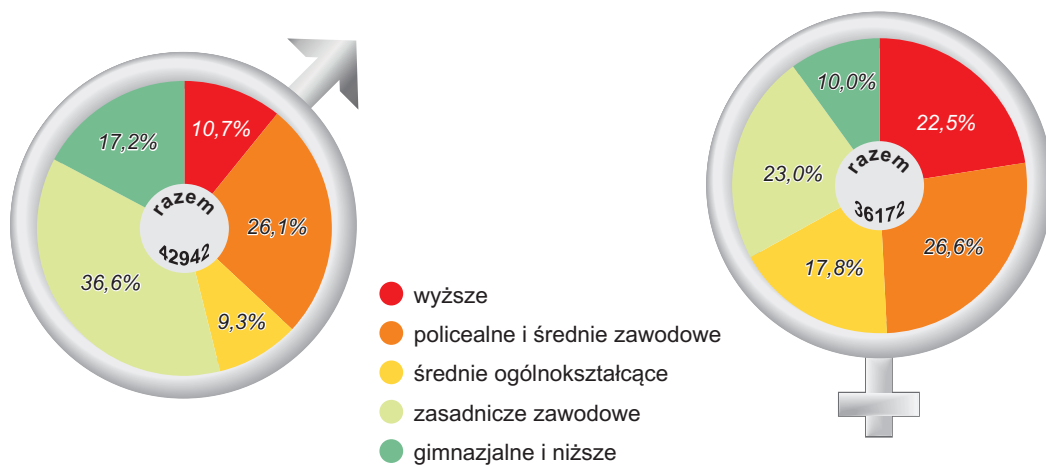

STOPA BEZROBOCIA WEDŁUG GRUP WIEKU W 2011 R.

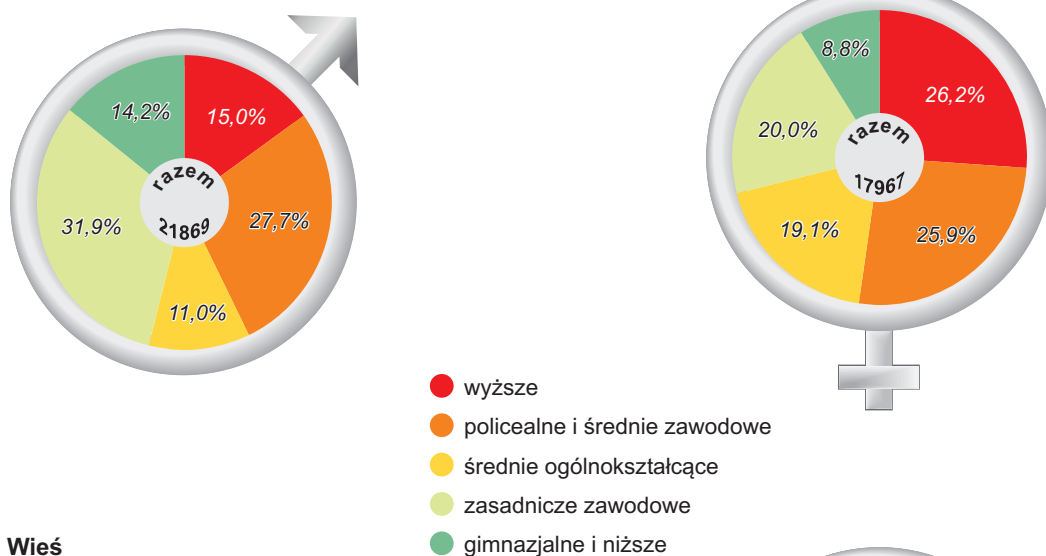
**BEZROBOTNI WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA,
PŁCI I MIEJSCA ZAMIESZKANIA W 2011 R.**

a) WEDŁUG PŁCI

b) WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA I PŁCI

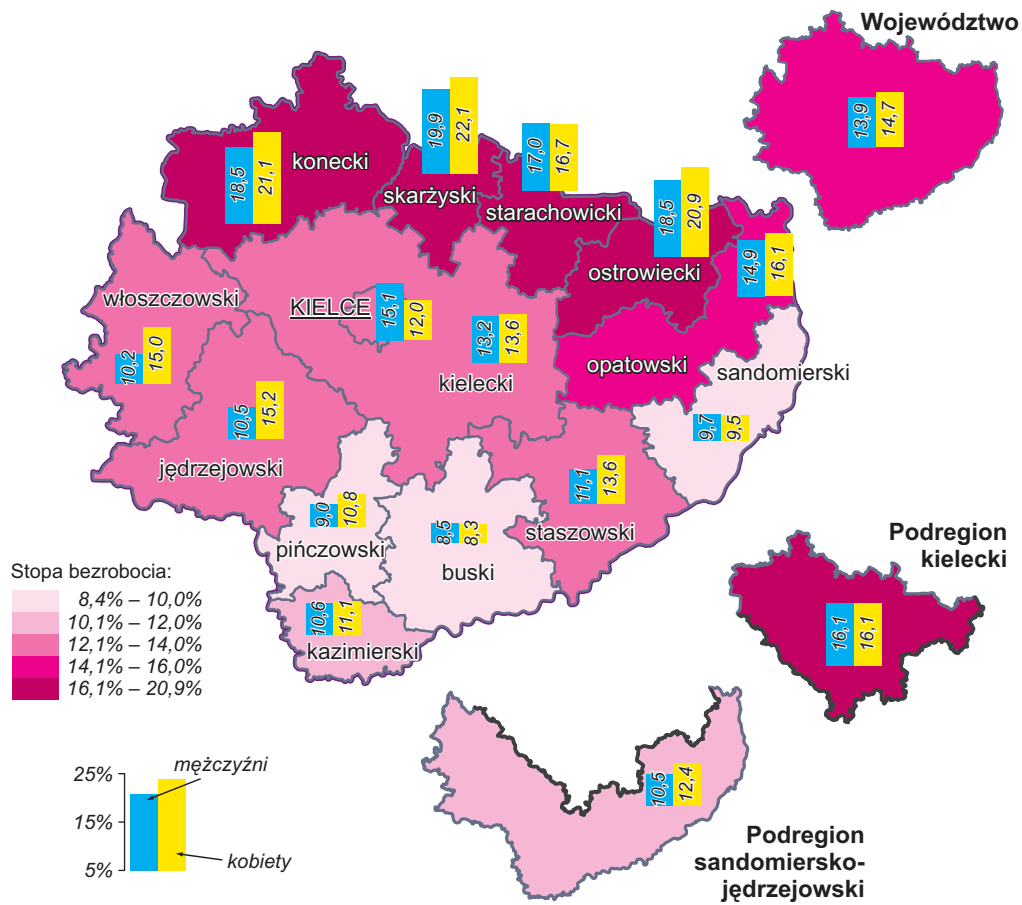
Miasta

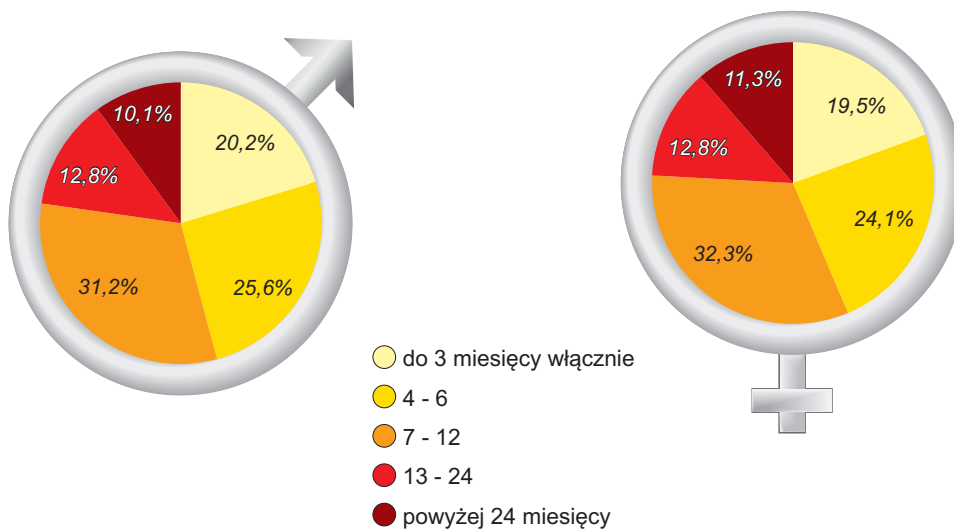
Wieś

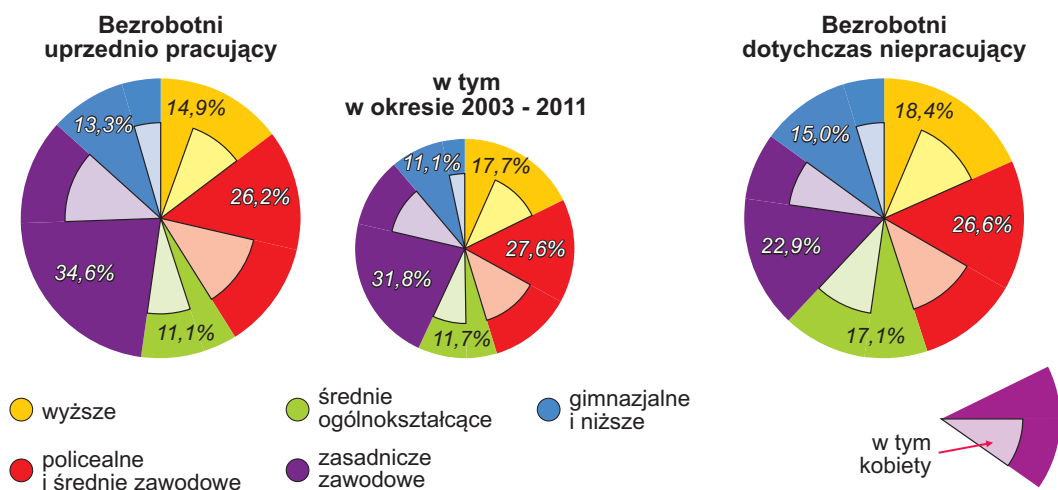
STOPA BEZROBOCIA WEDŁUG PŁCI ORAZ PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2011 R.

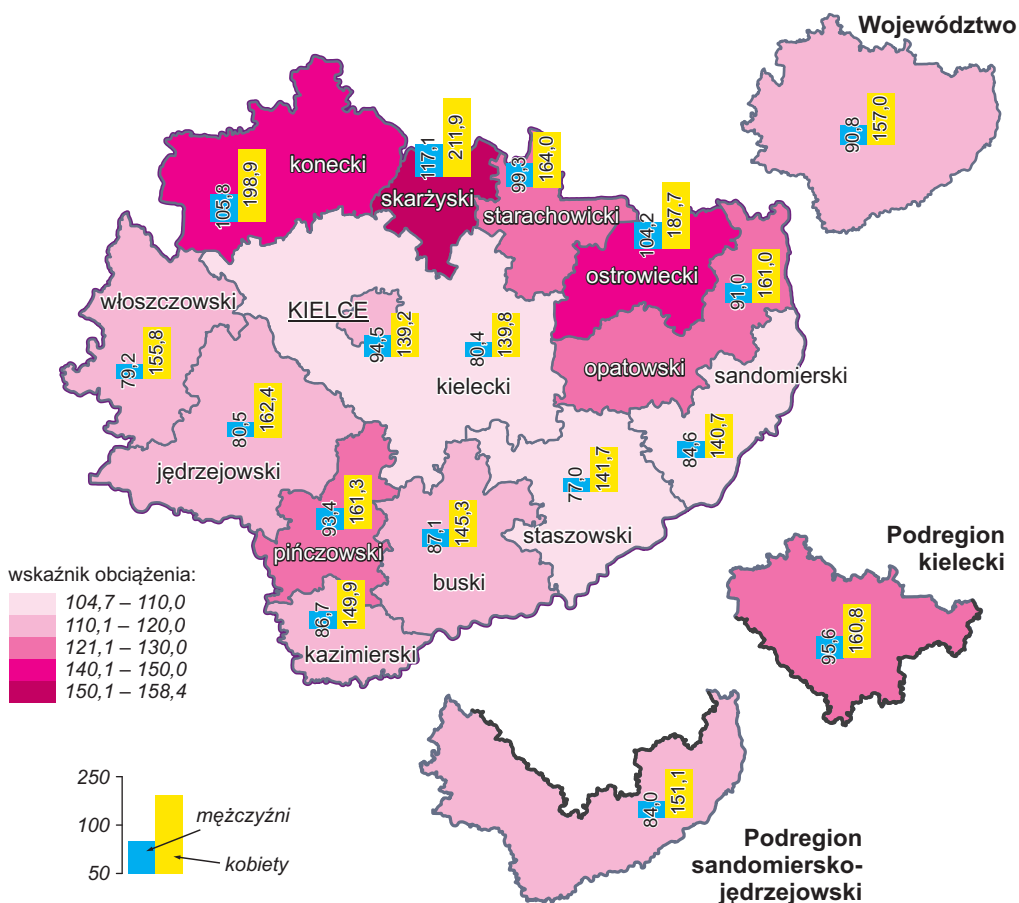
BEZROBOTNI WEDŁUG OKRESU POSZUKIWANIA PRACY I PŁCI W 2011 R.

**BEZROBOTNI WEDŁUG DOŚWIADCZENIA ZAWODOWEGO
ORAZ POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W 2011 R.**

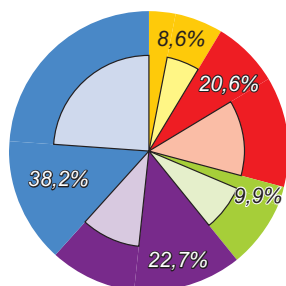

**OBCIĄŻENIE PRACUJĄCYCH OSOBAMI NIEPRACUJĄCYMI
WEDŁUG PŁCI ORAZ PODREGIONÓW I POWIATÓW W 2011 R.**

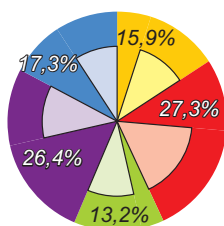

BIERNI ZAWODOWO WEDŁUG DOŚWIADCZENIA ZAWODOWEGO ORAZ POZIOMU WYKSZAŁCENIA W 2011 R.

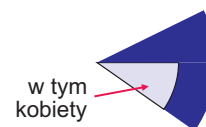
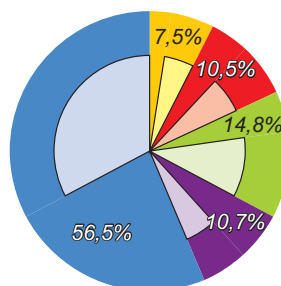
**Bierni zawodowo
uprzednio pracujący**

**w tym
w okresie 2003 - 2011**

**Bierni zawodowo
dotychczas niepracujący**

BIERNI ZAWODOWO WEDŁUG PRZYCZYN BIERNOŚCI, PŁCI ORAZ MIEJSCA ZAMIESZKANIA W 2011 R.

